

För regionernas styrka

**Åtgärdsprogram för kultur-, idrotts- och ungdomspolitisk regionutveckling
- riktlinjer och prioriteringar åren 2003-2013**

Undervisningsministeriets publikationer 2004:21

För regionernas styrka

**Åtgärdsprogram för kultur-, idrotts- och ungdomspolitisk regionutveckling
- riktlinjer och prioriteringar åren 2003-2013**

Undervisningsministeriets publikationer 2004:21

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Undervisningsministeriet
Kultur, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen
Sjötullsgatan 10,
PB 29, 00023 Statsrådet
<http://www.minedu.fi>

<http://www.minedu.fi/julkaisut/nuoriso>
<http://www.minedu.fi/julkaisut/liikunta>
<http://www.minedu.fi/julkaisut/kulttuuri>
Översättning: Svenska Översättningsbyrån
Ombrytning: Erja Kankala, undervisningsministeriet
Pärmbild: www.photobankers.fi
Tryckeri: Yliopistopaino, 2004

ISBN 952-442-773-7 (hft)
ISBN 952-442-774-5 (pdf)
ISSN 1458-8110

Opetusministeriön julkaisuja 2004:21

Innehållsförteckning

<u>Arbetsgruppens följebrev</u>	4
<u>Inledning</u>	5
<u>Riktlinjer på riksnivå</u>	6
Riktlinjer i regeringsprogrammet	6
Mål och åtgärder enligt regionutvecklingslagen	7
Undervisningsministeriets strategi 2015	9
Undervisningsministeriets regionutvecklingsstrategi för åren 2003-2013	10
EU:s regional- och strukturpolitik inom regionutvecklingen	11
<u>Riktlinjer och prioriteringar för kultur-, idrotts- och ungdomspolitisk regionutveckling</u>	12
Omvärld	12
Administrativ omvärld	13
Ekonomisk omvärld	14
Konst och kultur	16
Biblioteksväsendet	19
Museerna och kulturarvet	22
Teatrar och orkestrar	25
Konst- och konstnärspolitik	27
Barnkultur	30
Det kulturella informationssamhället	31
Kulturrelaterad företags- och serviceverksamhet	33
Idrott	35
Ungdomsarbete	40
<u>Uppföljning och utvärdering</u>	45
Metoder för uppföljning och utvärdering av fullföljandet av åtgärdsprogrammet	45
Sammandrag av riktlinjerna	48
Litteratur	55

Arbetsgruppens följebrev

Till undervisningsministeriet

Undervisningsministeriet tillsatte den 28 oktober 2002 en arbetsgrupp med uppgift att utforma riktlinjer och prioriteringar för den kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska regionutvecklingen samt förslag till genomförande och uppföljning av dem. Arbetsgruppen skulle ta hänsyn till undervisningsministeriets regionstrategi för åren 2003-2013.

Till ordförande för arbetsgruppen kallade undervisningsministeriet regeringsrådet Riitta Kaivosoja och till medlemmar kulturrådet Kimmo Aaltonen, kulturrådet Seppo Paavola; från och med den 5 maj 2003 kulturrådet Juha Heikkala, kulturrådet Pirkko Rainesalo och överinspektör Pirkko Liisi Kuhmonen.

Överinspektör Pirkko Liisi Kuhmonen och projektsekreterare Johanna Laukkanen var sekreterare.

Som mandattid föreskrevs den 31 maj 2003.

Arbetsgruppen samlades 13 gånger. Under arbetets gång hördes i fråga om biblioteksväsendet kulturrådet Kirsti Kekki, kulturrådet Anneli Äyräs och biblioteksinspektör Barbro Wigell-Ryynänen, i fråga om museiväsendet kultursekreterare Päivi Salonen, i fråga om barnkultur och teatrar kulturrådet Katri Santtila samt i fråga om orkestrar kulturrådet Tiina Eerikäinen. Dessa producerade också text för promemorian från sina egna verksamhetsområden. I fråga om det konst- och konstnärspolitiska programmet hördes kulturrådet Veikko Kunnas och i fråga om Arkitekturpolitiska programmet och programmet Design 2005! kulturrådet Kari Poutasuo. Ett utkast till arbetsgruppens promemoria skickades desutom för kommentarer till bildningsråden vid länsstyrelserna den 25 april 2003. Det redaktionella arbetet med promemorian fortsatte fram till den 4 augusti 2003.

Efter slutfört arbete överlämnar arbetsgruppen sin promemoria till undervisningsministeriet.

Helsingfors den 4 augusti 2003

Riitta Kaivosoja

Kimmo Aaltonen

Juha Heikkala

Pirkko Rainesalo

Pirkko Liisi Kuhmonen

Johanna Laukkanen

Inledning

Vid undervisningsministeriet färdigställdes år 2002 en regionutvecklingsstrategi som utstakar de strategiska prioriteringarna och åtgärderna för regionutvecklingen inom hela förvaltningsområdet åren 2003-2013.

I detta åtgärdsprogram härleds mål och åtgärder för den kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska regionutvecklingen ur undervisningsministeriets allmänna riktlinjer samt ur särskilda kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska riktlinjer och prioriteringar. Ambitionen är att stärka kulturpolitikens ställning inom det regionpolitiska beslutsfattandet och regionutvecklingen. I åtgärdsprogrammet skärskådas ansvarsområdena ur perspektivet för såväl olika aktörer på regional nivå som utvecklingen av tjänsterna för medborgarna. Åtgärdsprogrammet är förenat med en process som utvecklas kontinuerligt och som omfattar uppföljning och utvärdering av åtgärderna. Uppföljningen och utvärderingen ligger till grund för årlig bedömning, precisering och utveckling av riktlinjerna och prioriteringarna.

I åtgärdsprogrammet presenteras nuläget, utvecklingsbehoven och de strategiska riktlinjerna inom ansvarsområdena konst och kultur, idrott och ungdomsarbete. Ansvarsområdet konst och kultur indelas i sju temahelheter: biblioteksväsendet, museerna och kulturarvet, teatrar och orkestrar, konst- och konstnärspolitik, barnkultur, det kulturella informationsområdet samt kulturrelaterad företags- och serviceverksamhet. Som ett kulturellt självstyrelseområde faller landskapet Åland utanför behandlingen.

Riktlinjer på riksnivå

Riktlinjer i regeringsprogrammet

I programmet för statsminister Anneli Jäätteenmäkis regering och statsminister Matti Vanhanens regering sägs att

2000-talets välfärdssamhälle betonar kunnande, sporrar till arbete och företagande, är socialt rättvist och präglas av regional balans. Det huvudsakliga målet för regeringen är att utveckla välfärdssamhället genom att förbättra sysselsättningen och minska arbetslösheten, stärka basservicen och utkomstskyddet samt balansera den regionala utvecklingen.

Det finländska kultursamhället bygger på kompetens, kunskap och kreativitet. Till dess värderingar hör jämlikhet mellan människor, tolerans, internationalism, ansvar för miljön och jämställdhet mellan könen. Genom utbildning främjas de kulturella rättigheterna och förutsättningarna för ett aktivt medborgarskap. Finlands ställning som ett av världens ledande informationssamhällen stärks. Parallellt med internationaliseringen betonas de regionala och lokala förhållandena. Den kulturella mångfalden och de olika språkgruppernas behov beaktas.

Regeringen bedriver en politik med inriktning på en social och regional balans. Skillnaderna i regionernas utvecklingsförutsättningar minskas. Målet är att uppnå balans i flyttningsrörelsen och befolkningsstrukturen samt att trygga servicestrukturen i hela landet.

Regionernas framgång stöder hela den samhälls-ekonomiska tillväxten och avspeglas i hela landet. Den regionala kompetensen, företagsamheten och sysselsättningen stärks, vilket stöder tillväxten och skapar förutsättningar att upprätthålla välfärdssamhällets grundläggande struktur. Inriktningen är att förbättra regionernas konkurrenskraft genom att stärka regionernas kompetens och starka sidor samt genom att öka utvecklingen av regionerna genom deras egna initiativ. Regionförvaltningen och det regionala samarbetet utvecklas så att dessa målsättningar stöds.

Landskapsförbundens roll som regionutvecklingsmyndighet i enlighet med regionutvecklingslagen utvecklas genom att deras ställning vid inriktningen av de resurser som är avsedda för utveckling av landskapen stärks. Statens region- och centralförvaltning reformeras genom att samarbetet mellan sektormyndigheterna och samordningen på regional nivå ökas samt genom att regionfördelningen förenhetligas. Försöket med förvaltningsmodellen för Kajanaland fortsätter i enlighet med de beslut som fattats.

Genom kulturpolitiken stöds den kulturella och konstnärliga mångfalden, ett rikt kulturarv, kulturinstitutioner och kulturtjänster samt förutsättningarna för skapande arbete. Tillgången till mångsidaiga och högklassiga informations- och bibliotekstjänster i hela landet tryggas genom att försla-

gen i Biblioteksstrategi 2010 utnyttjas.

Bibliotekens bastjänster förblir avgiftsfria. Bibliotekens roll som spridare av baskunskaper i informationssamhället stärks. Anskaffning av bredbandsanslutningar till skolor och bibliotek främjas. Statsrådets principbeslut om ett konst- och konstnärspolitiskt program utgör en god grund för främjandet av kultur och konst. För utvecklandet av förutsättningarna för skapande verksamhet utarbetas en riksomfattande kreativitetsstrategi.

Kultur- och konstinstitutionernas ställning stärks och deras förutsättningar att utvecklas och verka tryggas i hela landet. Barns, handikappades och minoritetsgruppers kulturella rättigheter stöds. Bygandet av ett riksomfattande nätverk av barnkulturcentrum fortsätter. Nationella kompetenscentrum för kultur utvecklas. Förutsättningarna att producera finländsk film stöds. För att öka kommunikationen, samarbetet och interaktiviteten i kulturarbetet utnyttjas de möjligheter som digitaliseringen medför. Under regeringsperioden revideras lagstiftningen om upphovsrätt.

Tyngdpunkten i idrottspolitiken ligger på idrott och motion för barn och unga och på en positiv fysisk fostran. De statliga anslagen för idrott riktas till hälsofrämjande idrott för barn och unga där fostran och etik betonas. Främjandet av vuxnas, äldres och specialgruppers hälsa och funktionsförmåga med hjälp av idrott och motion stöds. Tävlings- och toppidrottens etiska grund stärks.

Resurserna för det grundläggande ungdomsarbete tryggas och det förebyggande missbruksarbetet stärks. En totalrevidering av lagen om ungdomsarbete inleds och grunderna för beviljande av statsbidrag till ungdomsorganisationerna förnyas. Lagen om användning av avkastningen av penninglotterier samt tippnings- och vadhållningsspel tillämpas från och med ingången av 2004.

Mål och åtgärder enligt regionutvecklingslagen

Regionutvecklingslagen (602/2002) och förordningen om regionutveckling (1224/2002) trädde i kraft vid ingången av 2003. Syftet med lagen är att

utgående från kunnande och en hållbar utveckling skapa förutsättningar för ekonomisk tillväxt, för utveckling av näringsverksamheten och för förbättring av sysselsättningen samt att därigenom garantera regionernas konkurrenskraft och välfärd. Målet är vidare att minska skillnaderna mellan regionernas utvecklingsnivåer och att förbättra befolkningens levnadsförhållanden samt att främja en balanserad utveckling av regionerna. I arbetet på att realisera målen skall hänsyn tas till de möjligheter som olikheterna i regionernas befolknings-, närings- och regionstruktur erbjuder samt de därmed förknippade utvecklingsbehoven. Dessutom skall de mål beaktas som Europeiska gemenskapens region- och strukturpolitik ställer. I lagen finns bestämmelser om ansvar för regionutvecklingen. För skötseln av regionutvecklingsuppgifterna i landskapen svarar ett förbund på landskapsnivå, landskapsförbund, i egenskap av regionutvecklingsmyndighet. Landskapsförbundet är en samkommun, som kommunerna i regionen skall vara medlemmar i.

För att ange den regionala utveckling som eftersträvas i landskapet gör landskapsförbundet en landskapsöversikt. För utvecklingen av landskapet utarbetas landskapsprogram för fyra år i taget vari målen för utvecklingen av landskapet anges. För regionutvecklingen utarbetas dessutom Europeiska gemenskapens regionala strukturprogram. De statliga myndigheterna skall i sin verksamhet beakta landskapsprogrammen, främja genomförandet av dem samt bedöma och utvärdera sina åtgärders betydelse för regionutvecklingen.

Landskapsförbundet bereder årligen i samverkan med de statliga myndigheterna, kommunerna och andra som deltar i finansieringen av landskapsprogrammet en genomförandeplan för landskapsprogrammet.

Figur 1 på s. 9 åskådliggör den regionala omvärlden för den offentliga förvaltningen inom ansvarsområdena konst, kultur, idrott och ungdomsarbete med hänsyn till såväl undervisningsministeriets nationella regionpolitik som regionutvecklingslagen.

Finlands regionutvecklingsstrategi 2013 färdigställdes i början av 2003 under ledning av inrikesministeriet (Betänkande av arbetsgruppen för en regionutvecklingsstrategi, IM 2003:10). Strategin är

Figur 1: Ansvarsområdena konst, kultur, idrott och ungdomsarbete i den regionala omvärlden för den offentliga förvaltningen.

ett förslag till grundläggande riktlinjer för regionutveckling på lång sikt. I strategin beaktas även tiden efter 2006, då EU:s regional- och strukturpolitiska roll kan förändras när en ny strukturfondsperiod inleds i den utvidgade unionen. Enligt strategin kan den regionala utvecklingen balanseras bara genom att de svagare regionernas utveckling stärks genom en mångsidig och effektiv regionpolitik. I strategin anges följande riktlinjer för utvecklingen: den allmänna konkurrenskraften för de regioner som utvecklats minst stärks, stora stadsregioners förmåga att klara sig i den internationella konkurrensen ombesörjs och produktionen av offentliga tjänster effektiviseras i syfte att trygga förutsättningarna för ett gott liv i hela landet.

Som ett led i verkställigheten av regionutvecklingslagen startade inrikesministeriet på hösten 2002 ett utvecklingsprojekt, där det samarbete som behövs för uppgörandet av landskapsprogram, tidsbestämningen och innehållet i processen testades och utvärderades. Genomförandeplanen är riktigivande och har inte några bindande rättsliga verkningar. Avsikten är att planens styreffekter inom olika förvaltningsområden skall framgå som ett led i den normala resultatstyrningen samt planeringen av verksamhets- och ekonomiplanen och budgeten.

Undervisningsministeriets strategi 2015

I undervisningsministeriets strategi som färdigställdes 2003 (<http://www.minedu.fi/julkaisut/hallinto/2003/opm34/opm34.pdf>) sägs att utbildning och kultur angår oss alla, som individer och som samhällsmedlemmar. Jämlika utbildnings- och kulturtjänster tillsammans med social- och hälsovårdstjänster, för vilkas upprätthållande och utveckling det finns ett statsandelssystem i vårt land, är grunden för den finländska modellen för det nordiska välfärdssamhället. Genom att trygga dessa tjänster tryggar vi hela befolkningens psykiska, fysiska och ekonomiska välfärd. Genom sin verksamhet skapar undervisningsministeriet förutsättningar för individuella val och tryggar bildning och kultur med verkningar i samhället. Kompetens, kreativitet och innovativitet

är hörnstenar i ett dynamiskt samhälle. Bildning och högtstående kultur skapar välfärd och öppnar möjligheter till framgång för det finländska samhället, nu och i framtiden.

Strategiska kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska nyckelområden inom undervisningsministeriets verksamhetsområde

• Utbildningsmässig och kulturell jämlikhet tryggas

Lika möjligheter till utbildning och kultur är grunden för den finländska välfärden. Jämlika och mångsidiga möjligheter för olika befolkningsgrupper och regioner till utbildning och kulturtjänster tryggas. Den offentliga sektorn svarar för förutsättningarna för att välfärden och jämlikheten skall kunna genomföras i praktiken. Till undervisningsministeriets ansvar hör att skapa förutsättningar för den utbildningsmässiga och kulturella jämlikheten.

• Personlig tillväxt och inläring främjas

Utbildning och kunnande, kultur, ungdomsarbete och idrott har stor betydelse med tanke på individens lärande, livshantering, självförverkligande och utveckling. Samhällets ständiga förändring ställer krav på livslångt lärande och personlig utveckling. Vår utmaning är att förnya kunnandet och trygga förutsättningarna för personlig tillväxt och välfärd. Utbildning samt kultur- och idrottstjänster främjar psykiskt och fysiskt välbefinnande.

• Möjligheterna till delaktighet och deltagande ökas

Ett demokratiskt samhälle bygger på medborgarnas deltagande. Ett livskraftigt medborgarsamhälle ger individen möjlighet att vara delaktig, att delta och att påverka. Samhällelig tillhörighet har stor betydelse för den sociala välfärden. Genom att stödja delaktighet förebygger vi utslagning. Att säkerställa förutsättningarna för medborgarverksamhet är en central ambition som styr arbetet inom undervisningsministeriets förvaltningsområde. Även utbildningssystemet har en betydande roll när det gäller att stärka delaktighet och deltagande.

- **Samhällets kulturella och ekonomiska konkurrenskraft stöds**

Kreativitet och innovativitet utgör en resurs för individen och nationen. Som en grund för bildning och kultur framhävs vikten av att värdesätta vetenskapen, konsten och kulturarvet. Det finländska samhällets ekonomiska och sociala välfärd uppkommer genom produktion och tillämpning av ny information och kunskap. Kvaliteten i innovationssamhället säkras. Ett välfungerande innovationssystem stärker nationens konkurrenskraft i den globala ekonomin. Vi främjar utvecklandet av kunskapssamhället, färdigheter för informationssamhället, informationsnätens innehåll och tillgångar till nättjänster.

- **Mångsidigare internationell växelverkan**

Inriktningar som lyfter fram kulturell identitet blir starkare. Målet är att skapa en gemensam värdegrund för hanteringen av problem i globaliseringsutvecklingen. Utvidgningen av EU öppnar nya samarbetsmöjligheter. Vi främjar den finländska kulturens internationella synlighet och stärker på samma gång den kulturella mångfalden i vårt eget land. Nätbaserat samarbete mellan många aktörer blir av större vikt i den nordliga dimensionen och samarbetet med Ryssland.

- **Verksamhetsområdets resultat förbättras**

Arbetet med att utveckla finansieringssystemet för utbildning och kultur syftar till en stabil och förutsägbar finansiering. Resultatstyrningen av verksamhetsområdet utvecklas. Lagstiftningens kvalitet garanteras. Prioriteringarna i undervisningsministeriets verksamhet följer en strategisk riktning.

Undervisningsministeriets regionutvecklingsstrategi för åren 2003-2013

Undervisningsministeriets regionutvecklingsstrategi för åren 2003-2013 (<http://www.minedu.fi/julkaisut/pdf/opmalustrategia.pdf>) färdigställdes år 2002. Enligt strategin är utvecklingen av kompetens och det tillhörande servicesystemet för kultur,

bildning och välfärd en av de viktigaste metoderna för att påverka utvecklingen av regionerna.

Enligt strategin har undervisningsministeriet följande vision om regionutvecklingen:

Finland har högklassiga utbildnings-, forsknings- och kulturtjänster som täcker alla regioner och som främjar medborgarnas och samhällets välfärd och jämlikhet samt beaktar förändringar i omvärlden.

Undervisningsministeriet betjänar samhället och medborgarna genom att skapa förutsättningar för psykisk, fysisk och kulturell välfärd, utveckling av innovationer och kunnande med hänsyn till regionala aspekter genom att

- aktivt samarbeta med regionala och andra aktörer
- förutse framtida utvecklingslinjer
- bedöma verksamhetens verkningar och resultat
- stärka internationellt samarbete.

Strategiska mål:

- verksamheten utvecklas med värnande om tillräckliga basresurser i olika delar av landet och betoning av vikten av högklassig verksamhet
- regionernas lika förutsättningar för verksamhet stärks genom samordning av nationella utbildnings-, forsknings- och kulturpolitiska samt regionpolitiska utvecklingsmål med hänsyn till regionernas olikartade starka sidor och utvecklingsbehov
- samarbetet mellan olika aktörer i regionerna utvecklas i syfte att nå strategiska mål.

EU:s regional- och strukturpolitik inom regionutvecklingen

De nationella regionpolitiska instrumenten samt EU:s regional- och strukturpolitiska instrument bildar en effektiv helhet inom de kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska ansvarsområdena. Det primära är den nationella utvecklingen av regionerna, och EU:s resurser stöder mål och strategier i anslutning till den.

Inom ansvarsområdena kultur-, idrotts- och ungdomspolitik bör EU:s resurser även i fortsättningen riktas till sådana faktorer och på ett sådant sätt att de kan tillföra den nationella politiska målsättningen ett tydligt mervärde.

Synen på kulturens betydelse har förändrats överallt i Europa. Kulturens ekonomiska och sociala betydelse har börjat betonas vid sidan om traditionellare betydelser, och samtidigt har konstutbudet och olika tjänster börjat betraktas som faktorer som bestämmer regionernas och orternas prestige, dragningskraft och ställning som en mötesplats för kulturerna.

Traditionella betydelser är kulturens estetiska värde i sig (konst), kulturens ställning som nationens minne (kulturarvet) samt konst och kultur som symboler för den nationella identiteten (konstinstitutioner, minnesmärken, internationellt kända verk och konstnärer).

När EU utvidgas kommer de strukturella problemen antagligen att öka. Också i den utvidgade unionen anhopas problemen i randområdena. Vid revideringen av EU:s regional- och kulturpolitik bör därför särskild uppmärksamhet fästas vid utvecklingsbehov och stödlösningar beträffande regionerna vid unionens yttre gränser. I synnerhet i östra och norra Finland har gränsöverskridande samarbete i framtiden större möjlighet än för närvarande att främja utvecklingen av sådana regioner.

Ett flertal teman har tagits upp i diskussionerna om revidering av EU:s regional- och strukturpolitik. Åtminstone följande teman kan skärskådas i samband med åtgärder för regionutveckling inom ansvarsområdena kultur-, idrotts- och ungdomspolitik:

- EU:s politik bör stärka de regionala ekonomiernas tillväxt och konkurrenskraft genom att utveckla och ta till vara regionernas innovationsstrukturer och kunskapspotential.

- Centrala åtgärder är bl.a. utveckling av företagens omvärld, åtgärder i anslutning till utbildning och forskning, höjning av arbetskraftens kompetensnivå och en mera välfungerande arbetsmarknad samt bättre tillgänglighet i regionerna.

- Förebyggande av problem till följd av att arbetskraftens medelålder stiger och arbetskraften minskar kan vara ett viktigt tema på det regionala planet.

Riktlinjer och prioriteringar för kultur-, idrotts- och ungdomspolitisk regionutveckling

Omvärld

Strukturomvandling som koncentrerar befolkningen med tillhörande massflyttning, befolkningens stigande medelålder och minskande yngre åldersklasser, ökad kulturell mångfald, invandring som ökar befolkningen och gör den mångkulturell samt globalisering är allmänna och gemensamma riktningar för förändringen i den kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska omvärlden.

Psykisk, fysisk, social och kulturell välfärd berör hela befolkningen. Målet för det demokratiska samhället är jämställdhet mellan könen och jämlikhet mellan generationerna och regionerna. I ett samhälle som blir mångkulturellt framhävs betydelsen av tolerans. En hållbar utveckling av miljön och naturen är likaså en central kultur-, idrotts- och ungdomspolitisk utgångspunkt och värdering.

I det finländska välfärdssamhället skall staten och kommunerna skapa allmänna förutsättningar för såväl kultur- och idrottstjänster som ungdomsarbete. Kärnan består i att trygga basservicen för hela befolkningen. Under det senaste decenniet har den offentliga förvaltningens finansiering blivit njuiggare. Den njuugga finansieringen ses bl.a. i indragningar av anslag för och anställda inom kultur-, idrotts- och ungdomsverksamheten i kommunerna och som gallring av servicen. Säkerställande av basservicen,

enligt en bred definition produktion av tjänster för kommuninvånarna under alla förhållanden, är en utmaning för de olika ansvarsområdena utgående från deras egna utgångspunkter. Kommunerna och samkommunerna producerar merparten av basservicen och intar därmed en nyckelposition. Staten stöder tillhandahållandet av regional och lokal basservice genom att betala lagstadgade statsandelar samt genom att understöda projekt som syftar till reformer som bevarar och bygger upp basservicen.

Det kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska fältet blir allt mångsidigare, och därför bildar dessa ansvarsområden förvaltnings- och styrhelheter med större utmaningar än tidigare. Den arbetsgrupp som dryftat en reform av statens centralförvaltning har betonat bl.a. strategisk och kunskapsbaserad ledning som ett led i utvecklingen av den offentliga förvaltningen. För en välfungerande förvaltning är det nödvändigt att utveckla ett regionalt basregister som beskriver förutsättningarna för dessa ansvarsområden. Basregistret är också en förutsättning för högklassig utvärdering och bedömning av basservicen. Vikten av att trygga basservicen accentueras i såväl avfolkningsregioner som tillväxtcentrum. Ett system för uppföljning av tillgången till och jämlikheten i basservicen stöder den strategiska kunskaps-

baserade ledningen och utvecklingen av förvaltningen.

När resurserna blir njuigare accentueras vikten av samarbete över förvaltningsgränserna. Inom centralförvaltningen är t.ex. tväradministrativa politikprogram ett svar på utmaningarna. Syftet med politikprogrammen är att samla resurser inom olika förvaltningsområden och svara på samhällsliga utmaningar på bred basis, vilket innebär målinriktat och ändamålsenligt samarbete mellan förvaltningsområdena samt mellan den offentliga, den privata och den tredje sektorn. Samma utveckling bör eftersträvas även på regional och lokal nivå.

Internationaliseringen innebär att det finländska samhället blir pluralistiskt och mångfaldigt på det kulturella planet. Traditionernas betydelse som värdekällor förändras och de blir mindre bindande. Valmöjligheterna i individens levnadsbana och livsstil ökar. I synnerhet för de unga är det viktigt att ha tillräckliga färdigheter att träffa val och förmåga att använda de möjligheter som utbildning och kultur tillhandahåller. Vid sidan om den kulturella pluralismen och individualiseringen reser sig betydelsen av samhällslig tillhörighet på ett nytt sätt.

En betydande del av kulturen, konsten, ungdomsarbetet och idrotten utövas via medborgarverksamhet. Medborgarverksamhet, delaktighet och deltagande ger individerna och sammanslutningarna möjligheter att förverkliga sig själva och påverka utvecklingen i samhället. Medborgarverksamheten ger verktyg för medborgarfostran, livshantering och förebyggande av utslagning.

Avseende bör fästas vid att olika handikappgrupper har möjlighet att fullödigt njuta av konst och uttrycka sina talanger med konstnärliga medel samt att de garanteras möjligheter att ägna sig åt motion och idrott. Tillgänglighet i fråga om offentliga kulturinstitutioners och andra kulturella aktörers utbud intar en nyckelposition.

Stödformer beträffande kultur och konst samt idrott och ungdomsarbete bör stå till förfogande för befolkningen oavsett etnisk bakgrund, även om den tröskel som språkliga och kulturella skillnader medför i praktiken ofta är hög. Positiv särbehandling bör användas som en metod för att säkerställa kulturell jämlikhet.

Kultur-, idrotts- och ungdomstjänster stärker regionernas konkurrenskraft, eftersom de har blivit en attraktionsfaktor när det gäller att locka invånare och företagsverksamhet till regionerna. Detta påverkar för sin del beslut om placering av arbetskraft, oavsett om det är fråga om personer med spetskunskaper eller möjligheterna att hålla kvar ungdomarna i regionerna. Mångsidig service och en positiv image lockar inte bara arbetskraft och företag utan också turister. Med tanke på arbetskraft från utlandet är det viktigt att förstå kulturell mångfald och acceptera olikheter.

När fritid, resande och internationella inslag ökar erbjuder kulturen och idrotten rikligt med möjligheter att utveckla företagsverksamhet såväl på landsbygden som i städerna.

Kulturindustrin föder nya yrken, och som en faktor som producerar innovationer svarar den mot nya behov i samhället och ekonomin. Kulturindustrin är ett exempel på en bransch med stora möjligheter och som med hjälp av effektiv användning av informationsnät förebygger olägenheterna av långa geografiska avstånd. Den tekniska utvecklingen möjliggör nya näringar vid sidan om de traditionella näringarna.

Kulturen skapar en grund för regional identitet. En stark identitet stöder etableringen av regionens roll som ett led i ett mera omfattande regionsystem. Utnyttjandet av kulturarvet och konsten är resurser när det gäller att främja turism och annat kulturelaterat företagande, t.ex. formgivning, konsthantverk och innehållsproduktion. Kulturturism enligt principen om hållbar utveckling ses också som en viktig metod för att säkra sysselsättningen i regionerna, främja den ekonomiska utvecklingen samt bevara och stimulera kulturobjekt. Idrotts- och motionstjänster är viktiga för naturturismen.

Administrativ omvärld

Länsstyrelserna är undervisningsministeriets regionförvaltningsmyndigheter inom kultur, idrott och ungdomsverksamhet. För främjande av konst på det regionala planet finns det 13 regionala konstkommissioner i vårt land. Kommissionerna utgör en del

av den statliga institutionen med konstkommissioner.

I egenskap av regionmyndigheter inom undervisningsministeriets resultatstyrning spelar länsstyrelserna och de regionala konstkommissionerna en viktig roll när det gäller att utveckla, stödja och utvärdera ansvarsområdena samt ordna aktuell utbildning.

Författningsstyrning, resursstyrning, informationsstyrning och resultatstyrning används som regionpolitiska styrmedel för konst, kultur, idrott och ungdomsarbete.

Grunden för författningsstyrningen utgörs av lagstiftningen inom respektive ansvarsområde samt som nya instrument regionutvecklingslagen och förordningen om regionutveckling. Resursstyrningen inriktas förutom av statsandels- och understödssystemet för ansvarsområdena även av landskapsprogrammen i anslutning till fördelningen av regionutvecklingsanslag och EU:s strukturfondsmedel och genomförandeplanerna för landskapsprogrammen.

Strategiska dokument vid regionutvecklingen är åtminstone Finlands regionutvecklingsstrategi 2013, undervisningsministeriets strategi 2015, undervisningsministeriets regionutvecklingsstrategi för åren 2003-2013, regeringsprogrammet och regeringens strategidokument samt statsrådets redogörelser och principbeslut.

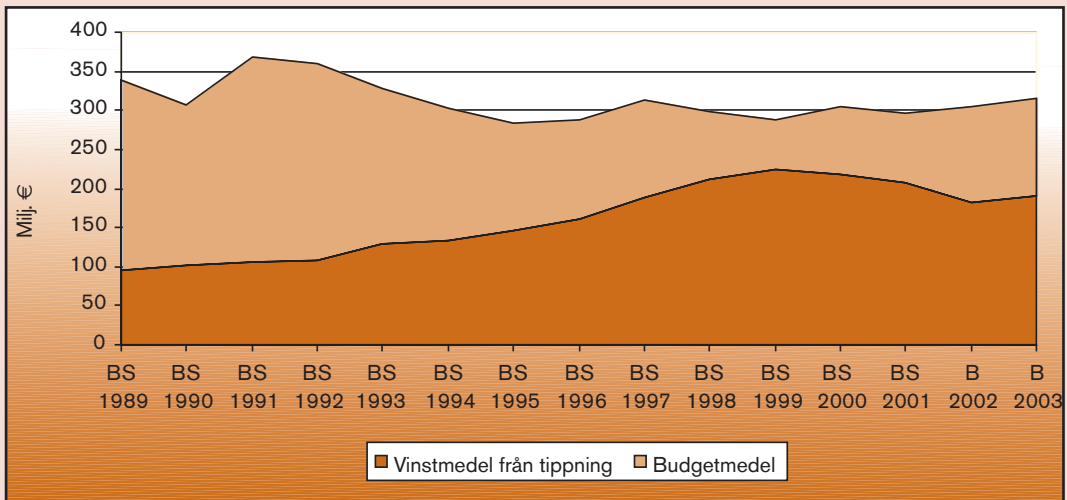
När det gäller uppföljning och utvärdering av den kommunala och den regionala verksamheten intar kommunerna själva en central position via sina självutvärderingar liksom länsstyrelserna. Utvärderingen av basservicen i kommunerna kompletteras med undersökningar och utredningar för de olika ansvarsområdena samt med hjälp av regionaliserade indikator- och barometersystem.

Ekonomisk omvärld

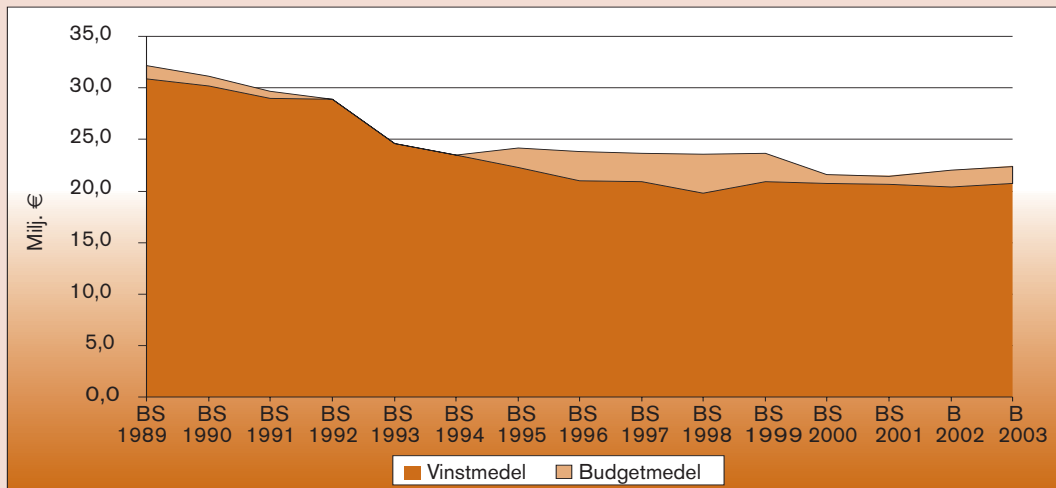
Resurs-, resultat- och informationsstyrningen bestäms närmare av undervisningsministeriets verksamhets- och ekonomiplaner och budgetar samt undervisningsministeriets resultatplan.

Den statliga finansieringen av kultur, idrott och

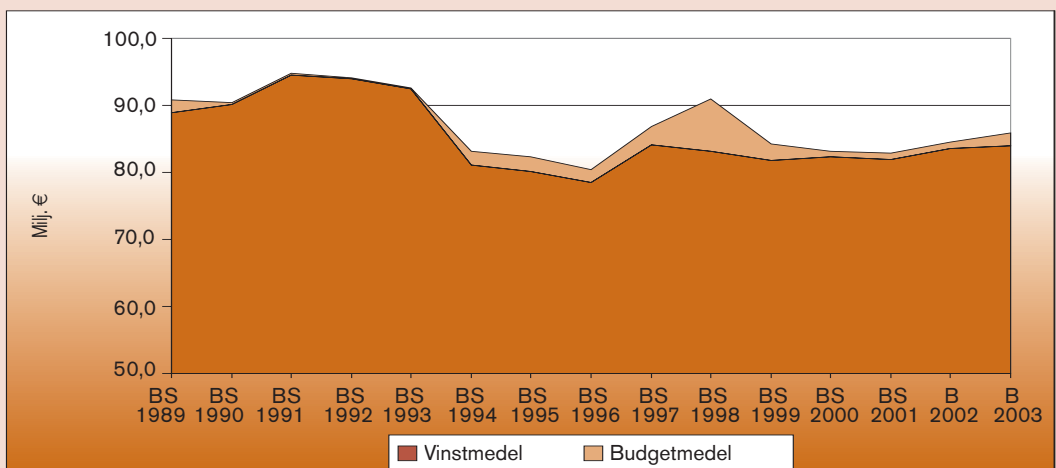
ungdomsarbete består av både budgetmedel och vinstmedel från tippning. Vinstmedlens andel är synnerligen betydande, eftersom de står för cirka 60 % av finansieringen av konst och kultur, cirka 98 % beträffande idrott och cirka 92 % beträffande ungdomsarbete (år 2003). Av vidstående figurer framgår den specificerade utvecklingen av den statliga finansieringen av respektive ansvarsområde åren 1989-2003 samt hur den statliga finansieringen reellt har sjunkit, speciellt tydligt i fråga om ungdomsarbete.

Figur 2: Anslag för konst och kultur 1989-2003 (realpriser)

Figur 3: Anslag för ungdomsarbete 1989-2003 (realpriser)

Figur 4: Anslag för idrott 1989-2003 (realpriser)

Konst och kultur

För säkerställande av medborgarnas förutsättningar för psykiskt välbefinnande, utveckling av kunskaper, färdigheter och medborgarfärdigheter, främjande av kreativitet och konstfostran, stärkande av regionens identitet samt för stödjande av kulturföretag i regionerna behövs det olika stödsystem för konst och kultur: direkt konstnärsstöd för skapande konst, konstinstitutioner för framställande konst, bibliotek för tillgången till litteratur och andra medier och för medborgarnas informationsförsörjning samt kulturföretags- och projektkuvöser som stöd för kulturföretag och kulturprojekt.

I vårt land är det i första hand kommunerna som svarar för upprätthållandet av den kulturella infrastrukturen. Staten stöder kommunerna genom månatliga statsandelar. Mer än hälften av de anslag för konst och kultur som anvisats för att administreras av undervisningsministeriets kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelning fördelas i form av statsandelar till stödjande av kulturverksamheten i kommunerna samt till organisationer som driver yrkesmässiga konst- och kulturinstitutioner.

Statens kulturpolitiska mål är att på ett rättvist sätt garantera tillgängliga kultur- och konsttjänster i hela landet oavsett boplatz och samtidigt stöda alla finländares möjligheter att delta i kulturverksamhet samt att på eget initiativ skapa och ägna sig åt konst. Genom stödjande av ett rikstäckande nätverk av yrkesmässiga konst- och kulturinstitutioner stärks den kulturella särprägnen på landskapsnivå och därigenom den finländska kulturens mångfald.

Biblioteken samt de yrkesmässigt skötta museerna, teatrarna och orkestrarna har en viktig uppgift när det gäller att bygga upp en regional identitet och stärka mångfalden i den finländska kulturen. En utmärkt utgångspunkt för detta är att verksamheten vid de statsandelsberättigade konst- och kulturinstitutionerna omspanner hela landet. Dessa har koncentrerats till landskapscentrum, och med undantag av Borgå har alla en professionell teater och professionell orkester samt ett konstmuseum och ett kulturhistoriskt museum, bortsett från avsaknaden av en yrkesorkester i Kajana.

Det regionpolitiska målet är att de tjänster som

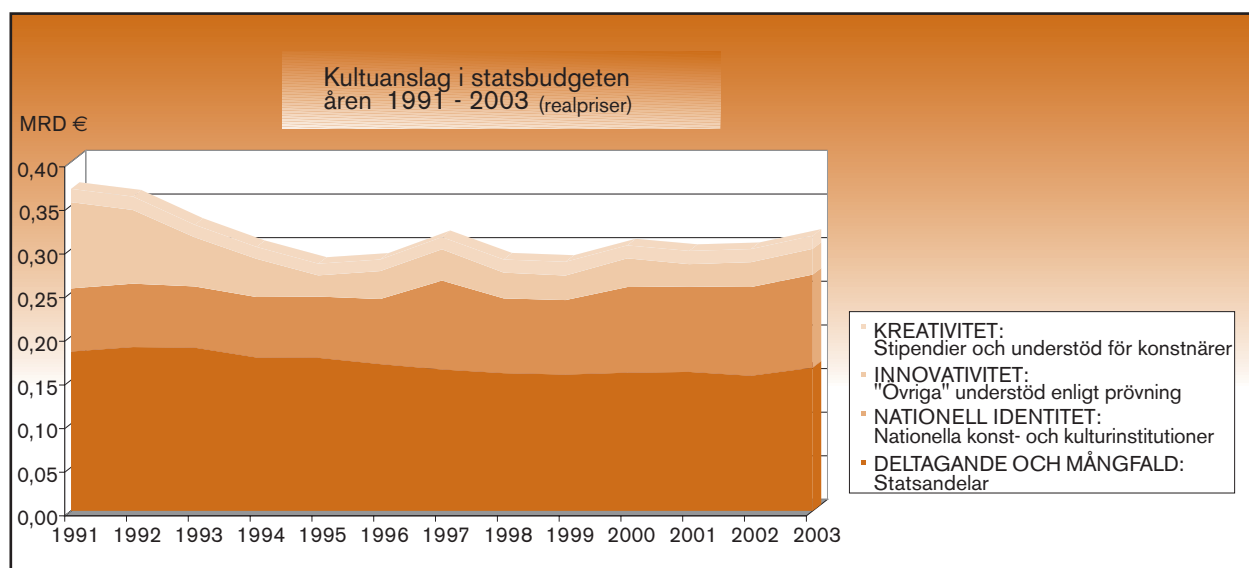
tillhandahålls av konstinstitutionerna i landskapscentrumen bättre än för närvarande skall kunna anlitas också av kringliggande regioner. En förutsättning för detta är att regionaliseringen av tjänsterna effektiviseras som ett led i utvecklingen av konstinstitutionerna, spridningen av tjänster till kringliggande regioner samt stödåtgärder för glesbygdsvånarnas möjligheter att ta sig till tjänsterna.

En viktig uppgift för de yrkesmässiga konstinstitutionerna är dessutom att öka jämlikheten inom stödjandet av amatörverksamhet, eftersom de yrkesmässiga konstinstitutionerna har möjlighet att stöda och höja kompetensnivån i de cirka 3 000 amatörcörer, 500 amatörorkestrar och tusentals amatörtestrar som finns i vårt land. I Finland finns det dessutom mer än 1 000 museer, av vilka bara knappt 15 % sköts på yrkesmässig basis.

En handlingsmodell som baserar sig på jämlik tillgång till tjänster kommer att kräva regionalt samarbete av kommunerna när det gäller att anordna serviceverksamhet. Ett exempel på samarbete som redan spirat fram är de serviceställen som baserar sig på kommunernas samarbete i ekonomiska regioner och som inrättats för att effektivisera informationen och marknadsföringen av bl.a. konst- och kulturtjänster.

Av figur 5, som beskriver utvecklingen av anslagen för kultur, framgår att de senaste tio åren har anslagsökningen riktats till driften av nationella kultur- och konstinstitutioner. Under granskningsperioden har dess andel av hela utgiftsramen stigit från en knapp femtedel till en tredjedel, vilket till största delen beror på tekniska momentöverföringar. Exempelvis fastighetskostnaderna förstatliga kulturinstitutioner har jämte anslag överförts till kulturutgifterna. Den totala utgiftsfördelningen påverkas dessutom av den höjda kostnadsnivån och nedskärningarna i de disponibla totalanslagen.

En annan, för denna granskning viktig, lika betydande förändring ses i statens möjligheter att stöda nya, innovativa kulturprojekt, vilkas andel ännu i början av 1990-talet uppgick till mer än en fjärdedel av statens kulturbudget, vars reella värde då var mycket större än för närvarande. Till följd av sparbesluten med anledning av den ekonomiska depressionen i början av 1990-talet har andelen senare

Figur 5: Utveckling under åren 1991-2003 av de kulturanlag som anvisats att administreras av undervisningsministeriets kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelning.

sjunkit till knappt 10 %. Med hänsyn till att de resterande anslagen används bl.a. för att stöda finansieringen av nationellt och internationellt betydelsefulla kulturevenemang på olika håll i landet samt det grundläggande arbetet inom de nationella konst- och kulturorganisationerna, t.ex. driften av informationscentraler för olika konstområden samt årlig produktion av statistik för teater- och orkesterverksamheten, riktas också merparten av dessa medel till upprätthållandet av den kulturella infrastrukturen.

Med tanke på kulturell förnyelse och utveckling är möjligheterna att stöda nya, innovativa projekt av största vikt. I början av 1990-talet försämrades statens möjligheter att anvisa stöd inom ramarna för sina kulturanlag. När Finland anslöt sig till EU i början av 1995 öppnades nya möjligheter att få projektfinansiering, i synnerhet via strukturfonderna. Möjligheten har tagits till vara på ett aktivt sätt. Enligt tre olika utredningar som undervisningsministeriet beställt av Jyväskylä universitet finansierades sammanlagt 1 141 kulturprojekt med strukturfondsstöd åren 1995-1999. Den totala finansieringen av projekten uppgick till cirka 820 milj. mk, dvs. i genomsnitt 27 milj. euro på årsbasis, vilket överskrider det belopp av kulturanlagen i statsbudgeten som under de aktuella åren anvisats som anslag för "övriga" understöd enligt prövning. Det bör dock

observeras att bara cirka 60 % av totalfinansieringen av strukturfondsprojekt kom via statsbudgeten, cirka 30 % som kommunal finansiering och cirka 10 % via den privata sektorn.

Med stöd av det som sagts ovan kan det konstateras att från och med mitten av 1990-talet har finansieringen av nya, innovativa projekt inom kulturväsendet till största delen överförts till projektfinansiering via strukturfonderna, på regional och lokal nivå samt via den privata sektorn. Under den tredje strukturfondsperioden (2000-2006) har kulturen upptagits i rättsaksgrunden för strukturfonderna. Till följd av detta kan det förväntas att det proportionella stödet för kulturprojekt och även beloppen i euro ökat ytterligare (under den föregående perioden riktades cirka 2,8 % av det strukturfondsstöd som Finland fick till kulturprojekt).

Strategiska riktlinjer

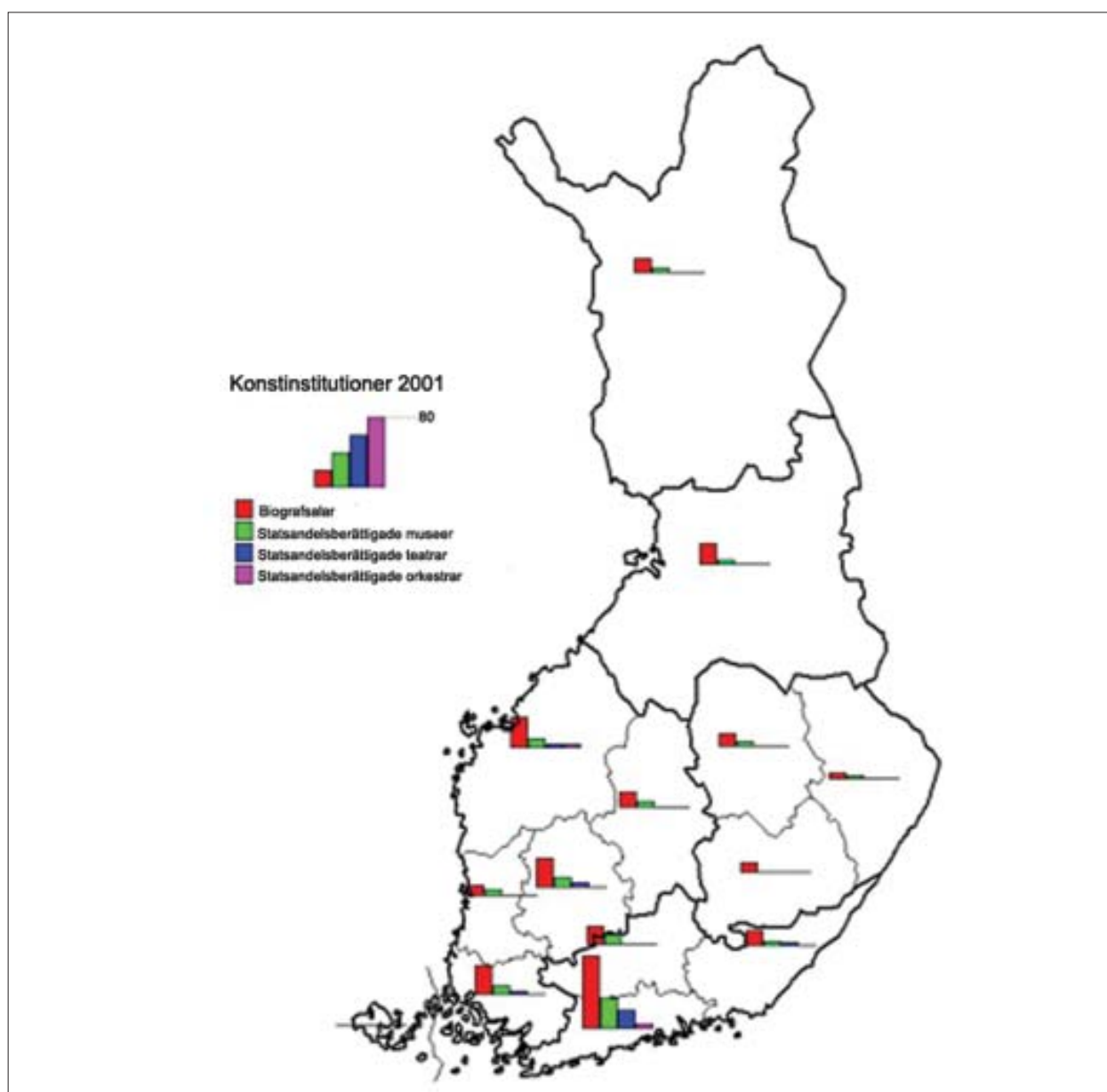
- Kommunerna uppmanas till effektiviserat regionalt samarbete i syfte att öka utbudet av kulturtjänster och möjligheterna att delta.
- Inriktningen är att ordna kompletterande utbildning för anställda vid konst- och kulturinstitutionerna i regionerna. Målet är att effektivisera produktions- och distributions-

projekten, att utnyttja och tillämpa ny teknik på ett mångsidigt sätt samt att stöda amatörverksamhet och kreativetsfostran.

- Biografernas regionala pilot- och försöksprojekt stöds i syfte att utveckla det distributionsnät som biograferna bildar. Industri-, närings- och regionpolitiska verksamhets- och stödformer för filmproduktion undersöks och utvecklas så att produktionsstrukturen inom branschen stärks.

Uppföljning

Tillsammans med Finlands kommunförbund utvecklar undervisningsministeriet uppföljningen och utvärderingen av kommunernas kulturpolitik med särskild hänsyn till regionperspektivet.

Figur 6. Antalet statsandelsberättigade museer, teatrar och orkestrar samt antalet biografer inom de regionala konstkommissionernas verksamhetsområden år 2001. (Källa: Statistikcentralen, kulturstatistik)

Biblioteksväsendet

Nuläge

Enligt bibliotekslagen (904/1998) skall kommunerna ordna biblioteks- och informationstjänster. Kommunerna och staten svarar tillsammans för finansieringen i enlighet med lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (635/1998). År 2002 fanns det 431 administrativa biblioteksinstitutioner i Finland. Antalet kommuner var 432. Samma år förenade Kitee och Kesälahti förvaltningen och verksamheten för sina biblioteksväsenden. Biblioteken har 986 verksamhetsställen och det finns 197 bokbussar.

Landskapsbiblioteken kompletter och stöder de kommunala bibliotekens tjänster. Det bibliotek i centrumstaden i landskapet som föreskrivits denna tilläggsuppgift är landskapsbibliotek. I biblioteksförordningen (1078/1998) ingår en allmän förteckning över landskapsbibliotekens uppgifter. De huvudsakliga uppgifterna gäller fjärrlånetjänster, utveckling och tillhandahållande av regionala informationstjänster, presentation av nya verksamhetsformer och genomförande av utvecklingsprojekt. Landskapsbiblioteken får understöd enligt prövning av staten för skötseln av specialuppgifterna. Helsingfors stadsbibliotek är riksomfattande centralbibliotek. Också dess specialuppgifter nämns i biblioteksförordningen och biblioteket får prövningsbaserat understöd för specialuppgifterna. Helsingfors stadsbibliotek har ålagts uppgiften som utlänningsbibliotek. Rovaniemi stadsbibliotek sköter uppgiften som samebibliotek. Båda serviceformerna är riksomfattande och finansieras av undervisningsministeriet.

Biblioteken samarbetar i stor utsträckning. Ungefär 70 % av kommunerna ingår i något slags ADB-baserat samarbetsnätverk. När bibliotekssystemen revideras kommer antalet kommuner som ingår i bibliotekskomplex att öka ytterligare. De gemensamma bibliotekssystemen kan också omfatta andra samarbetsformer, t.ex. samplanering av anskaffning av material, gemensamt bibliotekskort och gemensamma bruksregler.

Inom bokbussverksamheten trafikerar tre bokbussar som är gemensamma för flera kommuner:

Yli-Ii, Ii och Kuivaniemi; Muonio-Enontekis, Kareuando och Kautokeino; Utsjoki, Kaarasjoki och Porsanger. Dessutom köper 41 kommuner bokbuss-tjänster av grannkommunen/grannkommunerna.

Aderton kommuner köper ledartjänster för biblioteksväsendet av sin grannkommun. En allmän svaghet för de köpta tjänsterna har varit att antalet anställda som utför lokalt kundarbete och deras utbildningsnivå har ägnats alltför lite uppmärksamhet.

Staten stöder centraliserade tjänster genom separata understöd. Biblioteken.fi är en gemensam webbplats för de allmänna biblioteken. Biblioteken producerar tillsammans material för webbplatsen. Undervisningsministeriet finansierar samordningsarbetet, som huvudsakligen består av fyra personers arbetsinsatser. Genom understöd enligt prövning stöds dessutom försöks-, utvecklings-, innehållsproduktions- och informationsnätsprojekt. Prioriterade projekt är projekt av riksintresse eller regionalt intresse som genomförs regionalt i form av samarbete mellan flera kommuner. Exempel på regionala portaler:

Porstua (www.porstuakirjastot.fi) är ett resultat av samarbete mellan landskapsbiblioteken i Karleby, Seinäjoki och Vasa. Syftet är att ta in lokalt material om Österbotten på nätet och ge tillträde till regional information som är viktig för biblioteken och dem som använder biblioteken. I serviceregistret finns kulturhistoriskt material av lokalt intresse och en nätpublikationskanal står till förfogande för sammanlutningar som driver kulturverksamhet i regionen och för privatpersoner. Avsikten är att Porstua skall utvecklas till ett regionalt digitalt bibliotek.

ELEF, Electronic Library of Eastern Finland (www.elefkirjastot.net) är en gemensam portal för universitetsbiblioteken, yrkeshögskolebiblioteken, de allmänna biblioteken, arkiven och museerna i östra Finland. Portalen har byggts upp med stöd från EU:s strukturfond.

Undervisningsministeriet har redan i tre års tid köpt nyttjanderätter för alla bibliotek i Finland till de viktigaste finländska databaser som Helsingfors universitet producerar. Detsamma gäller licensförhandlingstjänster.

Utvecklingsbehov

Bibliotekssystemet som administreras av enskilda kommuner har med sina stödtjänster och frivilliga samarbetsformer ända till den senaste tiden fungerat på ett resultatrikt sätt och tillhandahållit förhållandevis jämlika bibliotekstjänster i olika regioner i landet. Minskningen av högskoleutbildade anställda vid biblioteken, försämrade tillgänglighet till tjänster till följd av indragningar av verksamhetsställen och bokbussar samt nedskärningar i anslagen för biblioteksmaterial är exempel på omständigheter som leder till att nivån på bibliotekstjänsterna differentieras i kommunerna.

Förändringarna i omvärlden hör samman med de allmänna förändringarna i samhället, t.ex. flyttningsrörelsen, den förändrade åldersstrukturen och den kulturella mångfalden. Särskilda förändringar som påverkar bibliotekstjänsterna är tekniska och kommunikationstekniska förändringar, medborgarnas högre utbildningsnivå, livslångt lärande och förändrade undervisningsmetoder.

Undervisningsministeriets Biblioteksstrategi 2010 offentliggjordes i början av 2003. Under 2003 färdigställs undervisningsministeriets strategi Kulturen i informationsområdet 2010. Utveckling av biblioteken enligt de riktlinjer som definieras i strategierna syftar till att säkerställa jämlikt tillträde till informationskällor och kulturella källor för hela befolkningen. Vid sidan om den grundläggande utbildningen är de allmänna biblioteken det viktigaste sättet för det allmänna att genomföra de grundläggande förutsättningarna för medborgarskap i informationsområdet. Det allmänna biblioteket är en central bildnings- och kulturtjänst som tillgodoser användarnas behov på ett riktat sätt och som påverkar inlärning, undervisning och aktivt medborgarskap på bred front. Visionen är att biblioteks- och informationstjänsterna skall fungera som ett intensivt gemensamt nätverk och framträda som en servicehelhet för användarna. Lokala, regionala och riksomfattande tjänster produceras på ett samordnat sätt och tjänsterna når effektivt dem som behöver dem.

Tillgången till information och kultur utvecklas genom att de allmänna biblioteken utformas som

hybridbibliotek som fungerar både som fysiska utrymmen och som virtuella nät. Till de första förutsättningarna för minskade regionala skillnader hör snabb datakommunikation, en tidsenlig teknisk infrastruktur och användning av standarder, vilket möjliggör utbyte av information och elektronisk kommunikation.

Varje kommun ansvarar för tillhandahållandet av bibliotekstjänster för sina invånare. Kundkretsens skiftande servicebehov, de nya materialformerna och problemen inom den offentliga ekonomin har försämrat de enskilda kommunernas förmåga att på ett heltäckande sätt tillhandahålla bibliotekstjänster i informationsområdet. Det inte vare sig ekonomiskt eller funktionellt sett förnuftigt att ha och tillhandahålla hela servicebrickan lokalt i varje minsta lilla kommun. Det behövs större administrativa enheter, där tjänsterna kan planeras enligt behoven hos ett större befolkningsunderlag och inriktas på ett ändamålsenligt sätt. En administrativ omstrukturering påverkar antagligen inte antalet platser för tillhandahållande av tjänster, eftersom vi redan nu har ett mycket centraliserat nätverk som kompletteras av bokbussar.

När kommuner sammanslås uppkommer det automatiskt större biblioteksväsenden. Det enda för flera kommuner gemensamma biblioteksväsende som genomförts är biblioteket för Kitee - Kesälahti. Regionbiblioteket i Tavastehus blir eventuellt verklighet år 2003. Biblioteken i Salo ekonomiska region har utformat en gemensam strategi och målet är ett bibliotek för den ekonomiska regionen. I landskapet Kajanaland är avsikten att i anslutning till förvaltningsförsöket börja klarlägga och bedöma en modell med en huvudman eller partiella lösningar i fråga om en sådan modell. Också på annat håll i landet pågår utredningar om ökat samarbete mellan kommunerna i fråga om tillhandahållandet av bibliotekstjänster.

Strategiska riktlinjer

Ett välfungerande biblioteksnät

Inom utbudet på bibliotekstjänster eftersträvas så stor regional jämlikhet som möjligt. Regionala skill-

nader, kunskapsbaserade skillnader och skillnader mellan biblioteken utjämnas genom centraliserade och regionala selektiva nätbaserade tjänster för gemensamt bruk och genom stödjande av regionala bibliotekstjänster.

I biblioteks nätverket producerar de olika biblioteken informationstjänster på distans för hela landets behov. Inom de regionala nättjänsterna är biblioteken viktiga informationsproducenter och delvis organisationer som ansvarar för att verksamheten hålls igång. Nationalbiblioteket fullgör sin nationella, samhälleliga och kulturella specialuppgift genom att utveckla nationella nättjänster oberoende av bibliotekstyp. Utgångspunkten för inrättandet av regionala biblioteksinstitutioner består i att säkra befolkningen högklassiga och dynamiska bibliotekstjänster.

- Bibliotekstjänsterna utvärderas på riksplånet som ett led i utvärderingen av basservicen.
- Lokala bibliotekstjänster stöds genom främjande av det nationella biblioteks nätverkets funktionsduglighet och genom nya centraliserat och decentraliserat producerade tjänster för alla.
- I budgeten bör finansieringen av riksomfattande och regionalt centraliserade tjänster omfattas av den allmänt täckande finansieringen.
- Inrättandet av regionala biblioteksinstitutioner främjas.
- Finansieringslagen ändras så att även samkommuner kan beviljas statsandelar.
- Planeringen av nya biblioteksadministrativa och operativa lösningar understöds.
- Under det första till tredje verksamhetsåret stöds verksamheten vid kommunernas gemensamma biblioteksväsenden genom extra understöd enligt prövning och genom projektfinansiering.
- Nationalbiblioteket utvecklas och Depåbibliotekets tjänster utvidgas så att de svarar mot medborgarnas behov.

Digital informationsförsörjning för medborgarna

För medborgarnas informationsförsörjning behövs det hybridbibliotek, där traditionellt biblioteks material och tjänster förenas med digitalt material och nättjänster. För detta krävs det mersatsningar på teknisk och administrativ infrastruktur, digital materialproduktion samt personalens kompetens.

- Den tekniska infrastrukturen åjourförs och standarder tas i bruk.
- Biblioteks- och informationstjänster samt elektronisk kommunikation inom den offentliga förvaltningen utvecklas som en gemensam nättjänst.
- Biblioteken utvecklas för att tillgodose behoven i informations samhället genom att antalet kundterminaler för offentlig förvaltning utökas vid biblioteken i enlighet med planerna och genom att hela bibliotekssystemet ansluts till bredbandsnäten.
- Driftkostnaderna för bredbandsnäten och kostnaderna för byggandet av infrastrukturen beaktas även i statsandelssystemet.
- Kvalitetsnivån på, effektiviteten hos och användningsnivån i fråga om standarder inom ADB-systemen i biblioteken i alla kommuner i landet höjs genom stöd för förnyandet av bibliotekssystemen i synnerhet i små och medelstora kommuner.
- Medborgarnas färdigheter för informations försörjning i fråga om daglig information utvecklas genom att det ses till att tjänsterna är användarvänliga samt att det finns tillräckligt med kunnig, instruerande personal (digital informationsförsörjning).
- Portalen Suomen kirjasto (Finlands bibliotek) genomförs. För de allmänna biblioteken finns redan portalen Biblioteken.fi. Portalen Finlands bibliotek bör innehålla riksomfattande material som produceras centraliserat. Portalen omfattar regionala portaler, och innehållet produceras, liksom för närvarande, lokalt, regionalt och på riksnivå.

Utbildningsmöjligheter och kompletterande utbildning inom biblioteksbranschen

Den första förutsättningen för utveckling av kvaliteten på bibliotekens verksamhet är att det finns kunrig yrkesutbildad personal. De anställdas kompetensnivå upprätthålls och utvecklas på lång sikt.

- För kontinuerlig kompletterande utbildning utformas en ny handlingsmodell som också baserar sig på en elektronisk inlärningsportal.
- Projektet för behörighetsutbildning för bibliotekarier utvidgas, vilket säkerställer att vakanserna efter de bibliotekarier som går i pension de närmaste åren tillsätts.

De allmänna bibliotekens roll som ett led i det lärande samhället och livslångt lärande

Informationsförsörjningen för grundskolor, gymnasier och grundläggande yrkesutbildning är till största delen oetablerad. Det skapas nya handlingsmodeller för informationsförsörjningen för studerande samt för samarbetet mellan skolor och bibliotek.

- Uppgörandet av regionala strategier för informationsförsörjning för studerande stöds.
- Anställningen av pedagogiska informatiker i kommunerna eller samsamarbetsområden främjas.
- Samprojekt för skolor och bibliotek understöds.
- Ett kompletterande utbildningsprogram, Pedagogisk informatiker, görs upp för de anställda vid allmänna bibliotek.
- Färdigheter för informationshantering integreras i läroplanerna för alla läroämnen.

Uppföljning

Enligt bibliotekslagen beslutar undervisningsministeriet om riksomfattande utvärdering av biblioteken. Undervisningsministeriet svarar för genomfö-

randet av utvärderingen tillsammans med länsstyrelserna. Tillgången till och kvaliteten på bibliotekstjänster utvärderas årligen. Den viktigaste källan för utvärderingen är den biblioteksstrategi som årligen offentliggörs på undervisningsministeriets webbsidor. Avsikten är att under åren 2003-2005 skall utvärderingen som ett led i utvärderingen av basservicen ta fasta på utvärdering uttryckligen av utvecklingen av bibliotekssamarbetet mellan kommunerna och erfarenheterna av samarbetet. Utvärderingarna offentliggörs på Internet och de flesta ges också ut i form av publikationer.

Uppföljningen av regionala understöd sker via rapporter i anslutning till redovisningarna. Information om resultaten ges också på undervisningsministeriets och bibliotekens egna webbsidor samt i samband med riksomfattande och regionala utbildningsdagar.

Museerna och kulturarvet

Nuläge

I Finland finns det mer än 1 000 museer som bildar ett nätverk av kulturinstitutioner och sakkunniga som omspannar hela landet. Ungefär 150 museer sköts yrkesmässigt. Enligt museilagen (729/1992) är museiverksamhetens syfte att upprätthålla och öka medborgarnas kunskap om sin kultur, sin historia och sin miljö. Museerna skall sörja för och främja undersökning, undervisning och information på området genom att ta till vara, undersöka, bevara och ställa ut föremål och annat material om människan och hennes miljö. De landskapsmuseer (20) och regionala konstmuseer (16) som utsetts med stöd av museilagen skall dessutom koordinera museiverksamheten inom sitt verksamhetsområde. De riksomfattande specialmuseerna (13) skall styra och främja museiverksamheten inom sitt specialområde.

Av antalet museiobjekt är 49 % kulturhistoriska museer, 25 % specialmuseer, 20 % konstmuseer och 6 % naturvetenskapliga museer. Undervisningsministeriet stöder de yrkesmässigt skötta museernas (131) verksamhet via statsandelssystemet. Statsandelen till museets huvudman bestäms kalkylmässigt

på basis av antalet årsverken, det belopp i euro som fastställts per årsverke och statsandelsprocenten. Med tanke på ett fungerande statsandelssystem har det blivit ett problem att det antal årsverken som årligen fastställs i statsbudgeten har kvarstått oförändrat trots utvecklingen på museifältet, och underskottet jämfört med det faktiska antalet årsverken vid museerna har ökat kontinuerligt. Priserna per enhet för årsverken har också börjat släpa efter den allmänna kostnadsutvecklingen.

Museer utanför statsandelssystemet kan få understöd enligt prövning av Museiverket. Dessutom har undervisningsministeriet beviljat museerna prövningsbaserade understöd för informationssamhället och via Museiverket understöd för innovativa projekt.

Inom statsförvaltningen hör frågor som gäller skydd av kulturmiljön både till undervisningsministeriets och till miljöministeriets förvaltningsområde. Med stöd av markanvändnings- och bygglagen samt byggnadsskyddslagen är miljöministeriet och de regionala miljöcentralerna myndigheter som ansvarar för skyddet. Museiverket är i sin tur en central sakkunniginstans i fråga om såväl byggnadsarvet som fornlämningarna. Också landskapsmuseerna är sakkunniga i frågor som gäller skydd av kulturmiljön.

Utvecklingsbehov

Merparten av museerna i Finland är lokala hembygds- och specialmuseer som drivs med frivilliga krafter. Det handlar om en stor folkrörelse som bevarar vårt kulturarv och bygger upp en lokal identitet. Ett museum kan alltså fungera som ortens visitkort och ge positivt, attraktivt mervärde. Exempelvis specialkunskaper som krävs för hantverksbaserad företagsverksamhet och särdrag finns ofta i det lokala kulturarvet. Det stora antalet museer och de njuvga resurserna förutsätter utveckling av det regionala museiarbetet, intensivare samarbete mellan alla aktörer och analyserad information om museernas verksamhet som stöd för beslutsfattandet. Det gäller att se över hur statsandelssystemet fungerar så, att också antalet årsverken bättre svarar mot den faktiska situationen.

Kulturmiljön består av byggnadsarvet, kulturlandskapet och naturlandskapet. Värnandet om och användningen av kulturmiljön regleras bl.a. genom planläggning. De mål och medel som är centrala för bevarande och god förvaltning av byggnadsarvet har skrivits in i statsrådets byggnadsarvsstrategi. Det vore ändamålsenligt att uppgifter som hör till sköt-

Storområde	Museibesök						
	Har besökt på 12 månader, %	Varav år 1999 på fyra veckor, %			Har inte besökt på 12 månader, %	Totalt, %	Antalet intervjuade
		Två gånger eller flera	En gång	Har inte besökt på fyra veckor			
Huvudstadsregionen	41	2	7	32	59	100	818
Övriga Nyland	31	2	5	24	69	100	430
Södra Finland	31	2	5	25	69	100	1 968
Östra Finland	23	0	4	19	77	100	899
Mellersta Finland	23	1	4	19	77	100	782
Norra Finland	18	2	2	15	82	100	557

Tabell 1: Museibesök 1999. (Källa: Statistikcentralen, undersökning av tidsanvändningen)

seln av kulturmiljön överförs till regional nivå och att det inrättas ett nätverk av regionala verksamhetsställen för Museiverket. Skyddet av kulturmiljön förutsätter välfungerande samarbete mellan alla regionala intresseinstanser (landskapsmuseerna, miljöcentralerna, kommunerna, landskapsförbunden, Forststyrelsen, Vägverket etc.)

God skötsel av kulturmiljön och byggnadsarvet är viktig ur regionutvecklingsperspektiv. Den byggda miljön står för ungefär två tredjedelar av vår nationalförmögenhet. De kronologiska skikten i den byggda miljön hjälper till att förstå förändringsfenomen i samhället och att anpassa sig till förhållanden som förändras i snabb takt. Ett välförvaltad arv förlänger byggnadernas livslängd och ökar trivselen i livsmiljön, vilket är en attraktionsfaktor inom den regionala utvecklingen och kan utnyttjas t.ex. via kulturturism.

Utvecklingen i informationssamhället erbjuder nya möjligheter för kulturarvssektorn. Digitaliseringen av museimaterialet öppnar helt nya möjligheter att använda materialet för forskning, studier och produktivering. Materialet bör fås in i informationsnäten så att det omfattas av gemensamma sökmaskiner och så att det är tillgängligt för alla medborgare oavsett var de bor. Digitaliseringsarbetet skapar också arbetsplatser i hela landet tack vare det heltäckande museinätverket. Den specialkompetens som museerna behöver kan också köpas av privata företagare. Produktivering och innehållsproduktion förutsätter samarbete mellan olika aktörer och sporrar till ett nytt slags företagsverksamhet.

Strategiska riktlinjer

Regionalt museiarbete

- Som ett led i den museipolitiska strategin uppgörs en handlingsplan för utvecklande av det regionala museiarbetet och de lokala museerna.
- I samband med reformen av museilagen görs en översyn av landskapsmuseernas och de regionala konstmuseernas uppgifter och tilldelningen av resurser till museerna.

- Det antal årsverken som i statsbudgeten ligger till grund för statsandelarna bör ökas så att det motsvarar det faktiska antalet årsverken. Priset per enhet för årsverkerna justeras periodiskt så att det motsvarar de faktiska kostnaderna.

Regionalt nätverk av verksamhetsställen för Museiverket

- Uppgifter som gäller skydd av kulturmiljöer bör överföras till regional nivå. I detta syfte bör det inrättas ett nätverk av tio verksamhetsställen för Museiverket.
- Verksamhetsställena inrättas i mån av möjlighet i anslutning till landskapsmuseerna. Målet är att öka tillgången till sakkunnigtjänster på riksnivå och komplettera det kunnande som finns i landskapsmuseerna.

Tillgång till kulturarvsmaterial i digital form

- Utarbetandet och produktiveringen av digitalt material som behövs för digitala tjänster och innehåll i fråga om kulturarvet främjas genom stöd för grundläggande digitaliseringsprojekt gällande nationalförmögenheten inom bibliotekens, arkivens, museernas och kulturmiljöernas områden.
- Digitaliseringen av museernas, arkivens och bibliotekens material stöds utgående från prioriteringsplaner.
- Det satsas målmedvetet på fortbildning och kompletterande utbildning för yrkesutbildade inom museibranschen. Grundutbildningen inom museibranschen bör svara mot nya behov inom branschen.
- Det upprättas ett gemensamt söksystem för minnesorganisationerna. I det inledande skedet utvecklas ett gemensamt söksystem för museerna, Museer i Finland-on line, som kompletterar museernas och arkivens befintliga system.

- Digitaliseringsplaner för de nationella minnesorganisationerna, museerna, arkiven och biblioteken genomförs. Genom digitaliseringsplanerna görs betydande kulturegendom och kulturarv samt dataarkiv och information och olika typer av samlingar tillgängliga för medborgarna och det skapas förutsättningar på hemmamarknaden och exportförutsättningar för produktifiering av innehållsproduktion och tjänster.

Uppföljning

Museiverket utger årligen publikationen Museistatistik, med centrala uppgifter om de yrkesmässigt skötta museerna. Museiverket gör upp en plan för inledande av utvärdering inom museibranschen.

Teatrar och orkestrar

Nuläge

Teatrar och orkestrar beviljas statsandel för sina driftskostnader enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet samt teater- och orkesterlagen (730/1992). Principen är att statsandelen bestäms kalkylmässigt på basis av antalet årsverken, det belopp i euro som fastställts för varje årsverke och statsandelsprocenten. Riksdagen fattar årligen i samband med statsbudgeten beslut om antalet årsverken och det belopp i euro som skall fastställas för varje årsverke. Undervisningsministeriet fattar inom ramen för den årliga statsbudgeten beslut om statsandelen. Undervisningsministeriet kan också inom ramen för budgeten av särskilda skäl bevilja teatrar eller orkestrar statsunderstöd enligt prövning.

Statsandelsberättigade teatrar och orkestrar kan drivas av en kommun, ett aktiebolag, en registrerad förening eller en stiftelse. De priser per enhet för årsverken som ligger till grund för statsandelen släpar efter den allmänna kostnadsutvecklingen och antalet årsverken släpar efter det faktiska antalet årsverken.

År 1993 godkändes sammanlagt 53 teatrar som statsberättigade teatrar. För närvarande omfattas 57 teatrar av lagen. Av dem är tio dansteatrar och nio barnteatrar. När lagen trädde i kraft omfattade den 24 orkestrar. I dag är antalet 25. Två nya orkestrar har tagits med och orkestrarna i Kotka och Kouvolan har förenats till Kymmenedalens orkester. Med hjälp av regional teater- och orkesterverksamhet försöker man tillhandahålla tjänster även i glesbygder där avstånden är långa. Turnéverksamhet främjar i sin tur tillgången till mångsidiga kulturtjänster i hela landet.

De statsandelsberättigade orkestrarna är placerade runtom i Finland så att det finns orkestrar i alla andra landskap än landskapet Östra Nyland och Kajanaland. Trots att situationen är god förekommer det stora skillnader i orkestrarnas storlek liksom i lokaliseringsmiljöerna. Som exempel kan nämnas Uleåborgs stadsorkester som är den enda symfoniorkestern norr om linjen Vasa, Kuopio, Joensuu. Norr om linjen finns dessutom bara tre kammar- eller stamorkestrar, Maan kamariorkesteri i Karleby samt Lapplands kammarorkester som fungerar som stadsorkester i Rovaniemi.

Konstlivet berikas också av det så kallade fria konstfältet. Experimentell, delvis projektkonstverksamhet samt mångkonstnärligt arbete och konstnärligt arbete i grupp breddar kulturtjänsterna. I synnerhet inom teater och dans växte fältet på 1990-talet. År 2003 får sammanlagt 22 teatergrupper och åtta dansgrupper verksamhetsbidrag för regelbunden yrkesmässig verksamhet. De fria grupperna har koncentrerats till huvudstadsregionen och de största städerna.

Storområde	Teaterbesök				Har inte besökt på 12 månader, %	Totalt, %	Antalet intervjuade
	Har besökt på 12 månader, %	Varav år 1999 på fyra veckor, %					
		Två gånger eller flera	En gång	Har inte besökt på fyra veckor			
Huvudstadsregionen	48	3	8	37	52	100	818
Övriga Nyland	41	1	6	34	59	100	430
Södra Finland	40	1	7	31	60	100	1 968
Östra Finland	35	0	6	28	65	100	899
Mellersta Finland	36	1	7	28	64	100	782
Norra Finland	25	1	4	20	75	100	557

Tabell 2: Teaterbesök 1999. (Källa: Statistikcentralen, undersökning av tidsanvändningen)

Storområde	Konsertbesök				Har inte besökt på 12 månader, %	Totalt, %	Antalet intervjuade
	Har besökt på 12 månader, %	Varav år 1999 på fyra veckor, %					
		Två gånger eller flera	En gång	Har inte besökt på fyra veckor			
Huvudstadsregionen	50	5	9	38	50	100	818
Övriga Nyland	40	3	7	30	60	100	430
Södra Finland	38	2	7	29	62	100	1 968
Östra Finland	33	2	8	23	67	100	899
Mellersta Finland	31	2	5	23	69	100	782
Norra Finland	30	1	7	22	70	100	557

Tabell 3: Konsertbesök 1999. (Källa: Statistikcentralen, undersökning av tidsanvändningen)

Utvecklingsbehov

Det nuvarande på kalkylerade årsverken baserade statsandelssystemet fungerar generellt sett bra. För att målen enligt teater- och orkesterlagen skall uppnås på ett rättvisare sätt bör dock antalet årsverken och priserna per enhet för teatrar och orkestrar höjas till en nivå som motsvarar den faktiska nivån. Behov av utveckling föreligger i fråga om

- statsandelssystemet i fråga om såväl kriterier och praxis som finansiering
- finansieringen av teatrar och orkestrar som inte omfattas av lagen
- främjandet av turnéverksamhet.

Strategiska riktlinjer

- Det totala antalet årsverken som ligger till grund för statsandelen i statsbudgeten bör höjas så att det närmar sig de faktiska antalen. Priserna per enhet bör periodiskt ses över så att de motsvarar de faktiska kostnaderna. Förutsättningarna för rätt till statsandel definieras närmare än för närvarande.
- Beloppet av statsunderstöd enligt prövning i enlighet med teater- och orkesterlagen (6 a §) bör höjas i syfte att jämna ut regionala skillnader och utveckla turnéverksamheten.
- I syfte att göra statsandelssystemet smidigare och underlätta nya teatrars möjlighet att börja omfattas av lagen utreds om en del av de årsverken som beviljas teatrar som redan omfattas av lagen kunde beviljas för en viss tid. Under det inledande skedet kunde de nya teatrarnas årsverken vara helt och hållet tidsbestämda.
- Finansieringen av sådana grupper verksamhet som inte omfattas av lagen bör ökas. Ökningen fördelas både som verksamhetsbidrag för yrkesmässiga grupper och som enskilda projektunderstöd.

Uppföljning

Informationscentralen för teater i Finland offentliggör årligen en utredning om teatrarnas verksamhet och ekonomi, Teaterstatistik. På motsvarande sätt offentliggör Suomen Sinfoniaorkesterit ry en årlig verksamhetsberättelse med uppgifter om medlemsorkestrarna. De statistiska publikationerna innehåller goda analyser av yrkesteatrarnas och yrkesorkestrarnas utveckling. Regionperspektivet i analyserna bör trots allt utvecklas ytterligare.

Konst- och konstnärspolitik

Nuläge

Målet för konst- och konstnärspolitik är att främja kreativitet. Kreativiteten är en källa till utveckling;

positiv inställning till utveckling och innovativitet är tecken på kreativitet. I ett dynamiskt samhälle värdesätts såväl eget initiativtagande, aktivitet och företagande som solidariskt ansvar och omtanke.

Kreativitet är en möjlighet inom alla områden i livet. Den hör samman med allt dagligt liv och med livshandling. Kreativitet hos barn, unga och vuxna, ett balanserat och positivt känsloliv samt empatisk förmåga är av central betydelse för förstärkning av välbefinnande, en positiv jagbild och gemenskapens identitet. En stark identitet bygger upp ett intresse för det som är annorlunda och ökar toleransen. De positiva utvecklingsförloppen och den regionala konkurrenskraften stärks.

Professor Åke Andersson har forskat mycket i förutsättningarna för uppkomsten och utvecklingen av kreativa regioner. På 1980-talet lanserade Andersson begreppet K-samhället, där de fyra viktiga k:narna är kunskap, konst, kreativitet och kommunikation. Enligt honom bidrar bl.a. följande faktorer till att regionen utvecklas till en kreativ region:

- samhället ställer sig positivt till "homo ludens", den lekande människan
- det finns en tillräcklig finansiell bas för experimenterande och annan kreativitet utan att alltför trånga regler reglerar användningen av de finansiella resurserna
- det förekommer samtidigt såväl djupa som särregna kunskaper och färdigheter samt mångsidig synergi mellan dem
- det ges tillfälle till spontana och informella personliga kontakter både inom regionen och med världen utanför.

I statsrådets principbeslut om konst- och konstnärspolitik (undervisningsministeriets publikationer 2003:20) betonas att som individens självuttryck och konstnärernas skapande arbete är konsten även en samhällelig och ekonomisk resurs samt som en sådan möjlighet att utveckla sig själv som avses i grundlagen även en grundläggande kulturell rättighet.

Konstpolitiken är speciellt viktig när det gäller att stöda sådana fria konstutövare som inte erbjuds arbete av konstinstitutionerna, t.ex. författare, bildkonstnärer och kompositörer. Det finländska systemet för främjande av konst har verkat i sin nuvarande form sedan 1968, då lagen om organisering av

konstens främjande (328/1967) trädde i kraft. Systemet är unikt, eftersom det förutom av statens konstkommissioner och centralkommissionen för konst också består av ett nätverk av regionala konstkommissioner.

Systemet med regionala konstkommissioner har syftat till att minska koncentrationen av yrkeskonstnärer till huvudstadsregionen och ett fåtal stora tillväxtcentrum. Tyngdpunkten i kommissionernas arbete har småningom förskjutits från en organisation som beviljar stipendier och understöd för yrkeskonstnärer till utvecklingsarbete som på bredare front påverkar konstpolitiken i regionen.

Principbeslutet om konst- och konstnärspolitiken har börjat verkställas. De omnämmanden i principbeslutet som gäller kommunerna är rekommendationer som beaktar kommunernas autonoma ställning och som till behövliga delar behandlas inom statens och kommunernas gemensamma samrådsförfarande. I enlighet med principbeslutet bereds och vidtas åtgärder samt effektiviseras ministeriernas verksamhet i syfte att främja skapande verksamhet på olika sätt. I principbeslutet nämns sammanlagt 38 olika sätt. I de olika kapitlen i denna promemoria har dessa åtgärder beaktats till den del de gäller det regionala eller det lokala planet.

Utvecklingsbehov

Den nationella innovationspolitiken bör vidgas i riktning mot konst och kultur även på det regionala planet. Som mål för politiken uppställs det kreativa välfärdssamhället där konsten utgör en central del av den regionförnyande och -utvecklande innovationsbasen, en helhet bestående av ny kunskap, färdighet, kompetens och välfärd där även bestående kulturvärden beaktas.

Enligt programmet för både statsminister Anne-Li Jäätteenmäkis och statsminister Matti Vanhanens regering utarbetas en riksomfattande kreativitetsstrategi för utvecklandet av förutsättningarna för skapande verksamhet. En bra grund för detta utgör statsrådets principbeslut om konst- och konstnärspolitiken som ett dokument som omspannar alla konstområden, det formgivningspolitiska principbeslutet och det arkitekturpolitiska program som

statsrådet tidigare utfärdat samt undervisningsministeriets spetsprojekt för kreativitet och kultur. Som ett led i genomförandet av det sistnämnda har länsstyrelserna tillsammans med de regionala konstkommissionerna börjat kartlägga goda, befintliga förfaranden i sina egna områden. Nyckelorden är partnerskap, läroplan, utbildning och forskning. Kartläggningsområden:

- goda förfaranden för främjande av kreativitet och kulturfostran och utvecklingsutmaningar inom fostran, utbildning och kultur
- goda förfaranden, utvecklingsutmaningar och möjligheter att främja kreativitet och kulturfostran i form av samarbete mellan olika förvaltningar, olika samarbetsparter och näringslivet samt
- kartläggning av forskning kring kreativitet och kulturfostran samt utvidgning och nätverksbildning för befintliga forskningsprojekt.

Undervisningsministeriet bedriver arkitekturpolitik i samarbete med statens arkitekturkommission och miljöministeriet. Centrala aktörer på regionnivå är de 13 miljöcentralerna i vårt land samt verksamheten med regionarkitekter, vilken har ökat arkitektsakkunskapen speciellt i perifera och små kommuner. I enlighet med det arkitekturpolitiska programmet har det uppgjorts en byggnadsstrategi för vårt land. I strategin konstateras bl.a. att med tanke på arkitekturpolitiken är det viktigt att utveckla den statliga sakkunnigorganisationen på regionnivå, att utföra inventeringar av byggnadsarbetet i kommunerna och grunda ett centrum för byggnadsteknik. Samarbetspartner i arbetet är Museiverket med sina regionala organisationer stadda i utveckling, så som konstaterats ovan i kapitlet Museerna och kulturarvet.

Det formgivningspolitiska principbeslutet, programmet Design 2015!, genomförs av undervisningsministeriet i samarbete med handels- och industriministeriet, TE-centralerna, olika högskolor och industrins intresseorganisationer. I programmet Design 2015! betonas också formgivningens roll som en regional utvecklingsfaktor. Innovationscentrum för formgivning Designium i huvudstadsregionen och Design Park vid Lapplands universitet har nått en viktig position som regionala aktörer. Regio-

nala tillämpningar för stärkande av formgivningsskompetens finns dessutom i Lahtisregionen, östra Finland och Tavastehusregionen. Dessa samt formgivningsstrategin för Norra Österbotten syftar till att öka användningen av formgivning som ett led i stärkandet av konkurrenskraften för företagen i regionen.

Inom danskonst försöker man, med tillämpning av modellerna i Frankrike och England, utveckla ett nätverk av regioncentrum för dans som stöder utvecklingen av danskonst uttryckligen i de regioner i vårt land där det redan finns verksamhet. Uppgiften består i första hand i att ordna professionella framträdanden samt organisera besöks- och turnéverksamhet. Beroende på regionens egna starka sidor kan andra insatsområden vara t.ex. att ordna dansevenemang och dansfestivaler, att verka som informationscentral, att utöva publikarbete och i synnerhet att bilda samarbetsnätverk inte bara inom dansens eget fält utan också mellan olika konstområden, läroanstalter och samhällsaktörer.

Statsrådet har i sitt principbeslut, som baserar sig på det konst- och konstnärspolitiska programmet, fäst avseende vid följande regionpolitiska utmaning och lovat att undervisningsministeriet för egen del utreder frågan om när det allmänna skall ta initiativ till nätverk i regionerna:

Det är viktigt att i konstfrämjandet utveckla ett allsidigt samarbete och nätverksbildning mellan den offentliga och privata sektorn. På det sättet kan förmaner av olika slag produceras

- mellan aktörer och finansiärer på konstfältet
- mellan olika grupper av finansiärer, dvs. det allmänna, näringslivet och stiftelser
- i form av nätverk enligt rundabordstyp, vilket kunde vara ett naturligt sätt att tillsammans ta fram ett kreativt offentligt-privat-parnerskapstänkande
- i form av forum för en tilltagande vilja att delta även hos företag och enskilda medborgare och för aktiviteter i medborgarsamhället.

Strategiska riktlinjer

- De regionala konstkommissionerna stärks som sakkunnigorganisationer för yrkesmässig konst inom sitt område. De spelar en viktig roll som skapare av nätverk för regionalt utvecklingsarbete. Kommissionernas samarbete med andra kulturella aktörer i regionen utvecklas, t.ex. landskapsförbunden, konst- och kulturinstitutionerna samt landskapsfonderna.
- Det direkta konstnärstödet utökas, t.ex. genom projektfinansiering för bättre arbetsutrymmen för konstnärer inom olika områden. I arbetet utnyttjas bl.a. en rapport och programmässiga förslag från Konstnärsgillet i Finland rf:s Ateljéstiftelse.
- Kommunerna uppmanas till residensverksamhet, som är viktig för såväl konstnärerna som de orter som deltar i verksamheten och internationaliseringen av dem.
- Det utformas särskilda produktions- och stöd system för stödjande av unga konstnärer, t.ex. startpeng för unga konstnärer samt stöd för dem som startar kulturföretag. Dessa gör det möjligt för unga som skall inleda sin karriär att komma in i yrkesmässig verksamhet.
- Kommunerna uppmanas att iaktta procentprincipen, dvs. att en procent av byggkostnaderna reserveras för anskaffning av konstverk. Det allmännas ansvar för en högklassig livsmiljö förutsätter vid sidan om lagstiftning och annan myndighetsstyrning även en föredömlig roll för hela byggbranschen. Det allmännas egen verksamhet bör inrymma praxis som sporrar till en god miljö.
- Följande princip enligt Europaparlamentets förslag följs: offentliga bygg-, utrustnings- eller miljöprojekt finansierade med stöd från strukturfonderna skall avsätta 0,1 - 0,5 % av sin totalbudget för anskaffning av och inlemmande av konstverk som en del av projekthelheten, om inte procentprincipen iakttas.

Uppföljning

Tillsammans med centralkommissionen för konst utvecklar undervisningsministeriet uppföljningen och utvärderingen av konst- och konstnärspolitiken, även med hänsyn till regionperspektivet.

På hösten 2003 färdigställs en utvärdering av konstkommissionsinstitutionens och i synnerhet de regionala konstkommissionernas arbete. Utgående från den fattas det beslut om huruvida kommissionernas arbete borde effektiviseras t.ex. med metoder inom undervisningsministeriets resultatstyrning och i vilken riktning.

Barnkultur

Nuläge

Barnkulturen etablerade sin ställning som ett kulturpolitiskt begrepp i vårt land på 1970-talet. Inom den statliga konstförvaltningen har det i ett par decennier funnits ett särskilt anslag för främjande av barnkultur och i anslutning till centralkommissionen för konst en särskild barnkulturektion sedan 1987. Konst- och kulturärenden som berör barn och unga sköts vid olika enheter vid undervisningsministeriet.

Bestämmelser om barns rätt till kultur finns i de artiklar i FN:s konvention om barnets rättigheter som gäller utbildning och kultur samt yttrandefrihet och informationsförmedling. Enligt principerna i konventionen skall barn tryggas en andel av resurserna i samhället, ha rätt att delta i beslutsfattande som gäller dem själva och rätt att få skydd och omvårdnad av samhället.

Barnkultur är ett vidsträckt begrepp, som avser dels kultur för barn, dels barnens egen kultur. Begreppet Kultur för barn inbegriper i vid bemärkelse alla kulturella företeelser som riktar sig till barn, allt från pedagogiska institutioner för barn (förskola, grundskola osv.) till kulturinstitutioner (barnteatrar, konstskolor osv.), organisationsverksamhet (körer, idrottsföreningar osv.) och kommersiellt kulturutbud (filmer, datorspel osv.). Med begreppet Barnens egen kultur avses framför allt

verbal kultur, lek- och berättelsekultur som barnen skapar själva, barnens värld. Den tar intryck från de vuxnas värld och det kulturutbud som vuxna riktar till barn, men följer i hög grad egna lagar. Allmänt taget handlar det om barnets relation till hela den omgivande kulturkretsen, värderingarna i samhället, attityderna, språket och kulturarvet. Barnet växer in i en viss kultur och för den vidare.

Det finns ett rikligt kultur- och konstutbud för barn. Det finns en mångfald av verksamhetsformer, och det förekommer skillnader i kvaliteten på och utbudet av tjänster och produkter för barn, såväl inom olika konstområden som regionalt. För barnkulturen och för många konstinstitutioner spelar kommunen en viktig roll. En betydande del av konst- och kulturutbudet för barn produceras i anslutning till konstinstitutionerna. I vissa kommuner har konst- och kulturtjänsterna för barn och unga koncentrerats till särskilda barnkulturcentraler. År 2003 startade också ett regionalt nätverk för barnkulturcentralerna, "Taikalamppu". Biblioteken är viktiga för barnkulturen, eftersom biblioteket är den enda kulturinstitutionen på många små orter. Konstinstitutionernas traditionella roll har förändrats på sistone. Såväl biblioteken, museerna och teatrarna som andra traditionella konstinstitutioner har utökat samarbetet med skolor och daghem. Televisionen är också en stark trendskapare på barnkultursfältet.

Inom statens kulturpolitik är konstfostran ett delområde av barnkulturen. Kommunerna sköter den allmänbildande konstfostran såväl inom förskoleundervisningen och i grundskolan som på det andra stadiet. Motsvarande mål bör uppnås också inom dagvården. Konstfostran ordnas dessutom av olika organisationer och enheter för grundläggande utbildning. Eftermiddagsverksamhet efter skoldagen och ungdomsarbete baserar sig på frivillighet, och anordnandet har allt mer överförts till privata anordnare.

I dag ägnas barn och unga särskild uppmärksamhet, och bildningsuppgiften har höjt konstfostran till en av prioriteringarna inom konstinstitutionernas verksamhet och verksamheten för grupper utanför dem. Nya möjligheter kartläggs genom olika projekt för konst- och kulturfostran. De regionala

konstkommissionernas ökade aktivitet inom ansvarsområdet barnkultur har varit en positiv utvecklingstrend inom statsförvaltningen.

Utvecklingsbehov

Möjligheterna att trygga barnens framtid är ett av de viktigaste bekymren i alla samhällen. En bättre ställning för barn och familjer har också intagit en viktig position när det finländska välfärdssamhället har byggts upp. Barnens välfärd handlar trots allt inte bara om att säkra de grundläggande livsvillkoren, utan barnen bör också ha möjlighet att utvecklas som individer och medlemmar i en gemenskap. Strävan är att fostra barnen till en viss kultur, vissa värderingar, och att göra dem delaktiga av det immateriella och materiella kulturarvet.

Utvecklingen utgår från att alla barn skall ha möjlighet att åtnjuta högklassiga konst- och kultur-tjänster oavsett boplatz och förmögenhet. För att konst- och kulturtjänsterna för barn skall förbättras förutsätts det bättre tilldelning av resurser för och utveckling av verksamheten vid de institutioner som är centrala för tjänsterna. Som ett lika viktigt delområde vid sidan om konst- och kulturtjänsterna betraktas främjande av den lek- eller berättelsebaserade kultur som barnen själva skapat.

Strategiska riktlinjer

- Uppgörandet av barnpolitiska program som tar hänsyn till kulturpolitik främjas i kommunerna.
- Tillsammans med länsstyrelserna och de regionala konstkommissionerna stöds konstfostran inom förskoleundervisningen, i grundskolan, inom den allmänbildande utbildningen och den yrkesinriktade utbildningen på andra stadiet samt inom den yrkesinriktade utbildningen i anslutning till konstfostran, inbegripet lärarutbildning. Kvälls- och förmiddagsverksamhet för barn samt grundläggande konstundervisning stöds. Handledd utövning av konst främjas.

- Den kulturella mångfalden ses som en resurs och hänsyn tas till behoven hos dem som hör till minoriteter och grupper med särskilda behov.
- Konst- och kulturinstitutioner samt föreningar uppmuntras att stärka barnkulturverksamheten i regionerna. Medier och barnskyddsperspektiv uppmärksammas.
- Verksamheten inom "Taikalamppu", nätverket för barnkulturcentralerna. Detsamma gäller aktivering av de regionala konstkommissionerna till att stöda barnkulturverksamhet inom olika konstområden.
- Barnkulturverksamhet inom olika konstområden främjas.

Uppföljning

En särskild arbetsgrupp följer hur det barnkulturpolitiska programmet fullföljs.

Det kulturella informationssamhället

Nuläge

Kärnan i det kulturella informationssamhället består av bildning och en livskraftig nationell kultur som karaktäriseras av omfattande tillgänglighet, pluralism och mångfald, riklighet och kvalitet, kreativitet och upplevelserikedom. Samhället håller på att utvecklas till ett kunskapsbaserat samhälle. Den dynamiska informationstekniken förändrar hela samhället på bred front: strukturerna och verksamheten i näringslivet och industrin, förutsättningarna för utbildning och forskning, människornas omvärld både i arbetet och på fritiden.

Forskning och utveckling, innovativa branscher och kunskapsbaserade produktionsformer har allt tydligare börjat framhävas som en källa till regional konkurrenskraft. Det har gjorts upp projektplaner för behoven hos kulturrelaterade företag och tjänster. Planerna främjar bl.a. utvecklingen av ett databasnätverk för kultur på landskapsnivå.

Innehållsfrågor i informationssamhället, sociala verkningar och samhällsverkningar samt vikten av utbildning har fått en allt starkare framtoning de senaste åren. Den växande användningen av informationsteknik påverkar också kulturen på djupet.

Utvecklingsbehov

Undervisningsministeriets Strategi för kulturen i informationssamhället 2010 utgår från att kulturtjänster skall vara tillgängliga för alla medborgare oavsett region. Snabb datakommunikation och informationsinfrastruktur har länge haft en rätt central position i de nationella riktlinjerna. Kulturtjänsterna i informationssamhället omfattar bl.a. de allmänna och de vetenskapliga bibliotekens virtuella bibliotekstjänster jämte databaser, konstinstitutionernas nätbaserade tjänster och nättjänster för musikupptagningar.

Den regionala utvecklingen av innehållsbranschen i det kulturella informationssamhället har fått en nära anknytning till den mera omfattande regionutvecklingen. Innehållsbranschen stöds i stor utsträckning via regionala stödformer och utvecklingsåtgärder. I många regioner har innehållsbranschen också förenats med mera vittsyftande regionpolitiska förväntningar såsom

- regional välfärd (kulturell basservice)
- regional konkurrenskraft (kulturrelaterad företagsverksamhet) samt
- utnyttjande av regionala utvecklingsåtgärder och finansiella instrument (EU-medel).

I verksamheten kring projektet för innehållsproduktion prioriteras i synnerhet regionalitet och målet är att i samarbete med regionala organisationer stöda utvecklingen av mångsidigt kulturföretagande. Å andra sidan är målet också nätverksbildning, vidsträcktare produktionsmodeller och internationalisering. Nätverksbildning är speciellt viktig för små aktörer med begränsade resurser och möjligheter att synliggöra sig. De regioner där det har satsats på att bilda nätverk och ansluta sig till nätverk samt väcka synergi har utvecklats kraftigt.

Med tanke på medborgarna och de enskilda konsumenterna bör kommunikationsmedlens och infor-

mationsnätens tjänster utvecklas så att de effektivt kan tas i bruk för många slags kulturtjänster. De olika regionernas karaktäristiska kulturdrag är värda att uppmärksammas. Bevarandet och stödjandet av kulturdragen berikar den nationella kulturen och stärker dess livskraft i trycket från den kommersiella enhetskulturen.

Då strävan är att alla skall få färdigheter för informationssamhället blir också systemen för deltagande och påverkan tillgängliga för alla. Nätbaserade lösningar i informationssamhället gör det möjligt att utforma nya kanaler för deltagande och påverkan för medborgarna. Via kanalerna kan medborgarna ta del i beredningen av olika ärenden och samhällsbeslut. De unga är en viktig grupp när det gäller att tillägna sig nya sätt att påverka. Nätbaserade medier bildar en ny omvärld för de ungas hobbyverksamhet, deltagande och samhällspåverkan. Samtidigt är de en allvarlig utmaning för den traditionella verksamheten med ungdomsorganisationer samt revideringen av dess former, innehåll och strukturer.

Idrott är också ett viktigt objekt för innehållsproduktionen, på både det regionala och det lokala planet. Innehållet kan gälla t.ex. idrottsplatser och de idrottstjänster som tillhandahålls där, de möjligheter att utöva idrott som idrottsföreningar och idrottsorganisationer erbjuder samt motions- och hälsorekommendationer för den breda allmänheten.

Regional utveckling av det kulturella informationssamhället tillsammans med kulturrelaterad företags- och serviceverksamhet reser sig som en viktig riktlinje i de branschvisa prioriteringarna i åtgärdsprogrammet för Strategin för kulturen i informationssamhället 2010.

Inom kultur-, idrotts- och ungdomsverksamheten framhävs vikten av att sprida uppnådd praxis, handledning och utbildning för sådana aktörer inom den kulturella sektorn som strävar efter en hållbar utveckling, utveckling av färdigheter för informationssamhället och innehållsproduktion samt nätverksbildning och samarbete. Strävan är att serviceutbudet skall bli så heltäckande och lättillgängligt som möjligt. I olika utredningar har det framförts att det finns gott om allmänna förutsättningar, såsom kreativitet och utbildningsbakgrund i anslutning till branschen. Det har också ansetts att den

tekniska nivån och infrastrukturnivån är förhållandevis hög.

Den senaste tiden har det trots allt också påpekats att Finland inte längre nödvändigtvis är en föregångare när det gäller ny teknik. Finland är ett glesbebyggt och vidsträckt land, och t.ex. bredbandsförbindelser är förhållandevis sällsynta på landsbygden och i perifera regioner. Den tekniska nivån varierar och den höga kostnadsnivån utgör ett hinder för att datakommunikation med hjälp av bredband skall vinna terräng bland enskilda invånare. Det gäller att starkt utforma idéer för distansarbete och genomföra distansarbete i form av regionala projekt.

Strategiska riktlinjer

- Utvecklingen av det kulturella informationssamhället utgår från att kulturtjänster bör vara tillgängliga för alla medborgare oavsett region.
- Inom arbetet för att främja nationell innehållsproduktion genomförs regionalitet och främjas mångsidig kulturföretagsamhet som stöds med digitala tjänster.
- Det presenteras idéer för och genomförs kulturella projekt för informationssamhället i syfte att främja distansarbete.
- När verksamhet ordnas och utvecklas beaktas EU:s jämlikhetsprincip för minskning av regionala skillnader i utvecklingen och de nationella riktlinjer för regional utveckling som fastställts av statsrådet. Den nationella regionpolitiken och EU:s regionalpolitik bildar en helhet som stöder utvecklingen av de olika delarna av landet utgående från deras egna utgångspunkter.
- Det skapas förutsättningar för att informationsnäten skall kunna erbjuda lokalt och regionalt innehåll i fråga om den finländska kulturen - litteratur, musik, scenkonst, bildkonst, konstindustri, arkitektur, danskont, kommunikation, film samt hela den föränderliga audiovisuella branschen.

- Regionala och lokala nätbaserade nyhetstjänster för kultur utvecklas så att det finns mångsidig och lättillgänglig information om konst- och kulturpolitik, evenemang samt verksamhet och aktörer inom kulturbranschen.

Uppföljning

Planmässig beredning för uppföljning av utvecklingen av det kulturella informationssamhället har inlett vid undervisningsministeriet. Utöver allmänna indikatorer för informationssamhället skärskådas kulturlivet, kulturaktiviteterna och kulturmateriale inom olika sektorer samt produktionen av och tillgången till kommunikationsprodukter. En preliminär förteckning över indikatorer färdigställdes i början av 2003.

Genomförandet av riktlinjerna i åtgärdsprogrammet för kultur-, idrotts- och ungdomspolitisk regionutveckling följs och prioriteringarna preciseras årligen i samband med resultatplaneringen.

Kulturrelaterad företags- och serviceverksamhet

Nuläge

I statsrådets principbeslut om konst- och konstnärspolitiken framhävs konstens betydelse för utvecklingen av det kreativa välfärdssamhället. Få branscher är lika arbetskraftsintensiva som konst- och kulturbranschen. I exempelvis Kajanaland har det beräknats att hela 12,3 % av den sysselsatta arbetskraften sysselsattes med hjälp av kultur och kulturindustri år 1999, varav 42 % genom den tredje sektorn och 37 % via kulturföretag.

Konst- och kulturbranschen hör till de växande branscherna. Exempelvis de centrala upphovsrättsbranschernas förädlingsvärde av bruttonationalprodukten ökade från 2,9 % år 1988 till 4,1 % år 1997.

Kulturindustrin är en mångsidig bransch som allt oftare ses som en del av de regionala och lokala utvecklingsstrategierna. Målet för kulturindustrin är att initiera utvecklingsprojekt och åtgärder som

hänför sig till kultur-, konst- och upplevelseproduktion. Dessa genomförs och vidtas av företag eller aktörer inom den offentliga sektorn. Verksamheten tar fasta på företagsverksamhet på marknadsvillkor och yrkesmässig företagsverksamhet. En förutsättning för projektverksamheten är vanligen att det utformas ett sådant dynamiskt utvecklingsprogram för kulturbranschen där kulturen blir lönsamt arbete inom det regionala näringslivet.

Ur perspektivet för kulturföretagande avses med kulturindustri sådan företagsverksamhet där det köpslås om kulturellt innehåll och där kulturföretagandet betonas som ekonomisk verksamhet och kulturen som en faktor som gör regionen livskraftigare. Typiska branscher för kulturföretagande är hantverk och konstindustri, evenemangsproduktion och ny-mediebaserad innehållsproduktion. Kulturindustrin karaktäriseras av planeringsintensitet i fråga om innehåll, idé eller form. Organisationerna inom kulturindustrin är horisontella och smidiga.

Vid sidan om kreativitet är kulturindustrin förenad med affärskompetens, teknisk kompetens samt förmåga att känna till andra aktörer i branschen och fungera i nya nätverk. I samband med kulturindustri avses med kreativ kompetens skapande av innehåll - kreativitet och idéer.

Affärskompetens består av bemästring av marknadsföringen, produktifieringen och produktionsprocessen samt juridiken i anslutning till affärsverksamheten. Teknisk kompetens hänför sig till den dynamiska planerings- och produktionstekniken samt marknadsföringen i nätverk. Den snabba utvecklingen av planerings- och produktionstekniken har erbjudit kulturindustrin nya möjligheter, t.ex. tillämpning av ny teknik på marknadsföring och distribution av traditionella kultur- och konstformer, uppkomst av nya konstformer och uppkomst av nya nätverk för interaktion.

Den nya tekniken har erbjudit de traditionella institutionerna och inrättningarna nya sätt att förmedla sina tjänster och produkter. Inom kulturindustrin framhävs nätverkskompetens som en framgångsfaktor vid sidan om kreativ, teknisk och företagsekonomisk kompetens.

Utvecklingsbehov

Situationen är besvärlig i synnerhet för kulturföretag utanför tillväxtcentrumen, eftersom det i största delen av landet inte finns några rådgivnings- och stöd-tjänster uttryckligen för kulturföretag. I detta syfte liksom för stödjandet av kulturella aktörer inom den tredje sektorn behövs det målmedvetet arbete och ett stödnätverk som omspannar hela landet. Läroanstalter inom konst- och kulturbranschen är en viktig kompetens- och sakkunnigresurs för utvecklingsarbetet. Utvecklingen av kulturföretagande baserar sig på lokala initiativ och nätverk inom regionen och/eller starka kontakter med de centraler som stöder verksamheten. Initiativtagande innebär innovativitet och företagsamhet som växer fram ur invånarnas, sammanslutningarnas och institutionernas egna utgångspunkter. Initiativtagandet kompletteras av nära kontakter med kompetenscentrumen, via vilka det fås en uppfattning om den senaste forsknings- och utvecklingsverksamheten.

När det kreativa välfärdssamhället byggs upp accentueras den offentliga sektorns gemensamma ansvar för att skapa förutsättningar för kulturell basservice för medborgarna. Den nya tekniken har erbjudit de traditionella institutionerna och inrättningarna nya sätt att förmedla sina tjänster och produkter. Som exempel kan nämnas utveckling av museernas nätbaserade tjänster, digital registrering av kulturarvet och utformning av kulturella innehållsprodukter.

Konsten öppnar outnyttjade möjligheter på innovativa områden för företagsverksamhet stadda i snabb utveckling, t.ex. produktutvecklingen inom informationstekniken och inom olika tjänster för allmänheten. En central ställning intar här å ena sidan de som finansierar och de som producerar konst, å andra sidan den mellannivå som förmedlar konstnärliga förmågor och yrkesskicklighet till produktionsprocesserna och publikens medvetande. Utbildningen av dem som agerar på mellannivån och den organisatoriska utvecklingen av mellannivån bör i högre grad beaktas i utbildnings- och konstpolitiken.

Strategiska riktlinjer

- Den statliga finansieringen och andra instansers finansiering av teknik och utveckling riktas allt mer till finansiering av innehållsproduktion, t.ex. AV-kulturella projekt. Vid sidan om de nya tekniska tillämpningar som följer av den digitala tekniken utvecklas innehåll som delvis eller helt producerats med den nya tekniken.
- Det väcks idéer om nya sätt att uppmärksamma och använda konstskapare för företagsverksamhet, eftersom konst och kultur är resurser i företagets omvärld.
- I form av samarbete mellan myndigheter och andra aktörer utvecklas för regionerna ett nätverk med företagskuvöser inom kulturbranschen, vilket tar fasta på att produktifiera och kommersialisera kreativ kompetens.
- Möjligheterna inom konst, konsthantverk, formgivning och arkitektur fogas till byggandet av en högklassig och estetiskt högtstående miljö som är fri från hinder.
- Arbetsgemenskaperna uppmuntras att använda konstens möjligheter och utnyttja konsttjänster för att förbättra de anställdas trivsel i arbetet och möjligheter att orka arbeta. Det är viktigt att arbetsmiljöerna planeras väl och utgående från människorna och att konst också används när arbetsplatserna inreds och förses med utrustning.
- Utvecklingen av kulturellt relaterad företags- och serviceverksamhet stöds (bl.a. produktifiering och affärskompetens i anslutning till turism).
- I enlighet med principen "in från marginalerna" skall kultur ingå i olika regionala utvecklingsprogram och riksomfattande målprogram som genomför regionpolitiken. Projekt inom konst- och kulturbranschen beaktas också i anslagsbehoven.

Uppföljning

En temagrupp för kultur som tillsatts av landsbygds politikens samarbetsgrupp och som leds av undervisningsministeriet har tillsammans med VTT/ Teknologisk forskning i början av 2003 startat ett projekt för utveckling av utvärderingen av kulturellt relaterad företagsverksamhet. De som står som föremål för utvärdering deltar på olika sätt i utvärderingsprocessen, vilket gör att de kan påverka utvecklingen av den egna verksamheten.

Idrott

Nuläge

Idrottspolitikerna syftar i sista hand till att främja motion och idrott bland befolkningen och att med idrottens hjälp stöda barns och ungas uppväxt och utveckling samt befolkningens välbefinnande och hälsa. I idrottslagen (1054/1998) betonas vikten av att beakta jämlikhetsperspektiv när målen skall uppnås. De centrala grunderna för regionstrategin för idrott inrymmer en bedömning av uppnåendet av målen enligt idrottslagen och av förutsättningarna för utveckling. I det följande presenteras iakttagelser ur perspektivet för regional jämlikhet.

Promenad, jogging, cykling, skidåkning, simning, träning på gym, stavgång och gymnastik är de populäraste motionsformerna om man ser till hela befolkningen. Det förekommer inte några stora regionala skillnader i befolkningens motionsaktivitet. I landsbygdsliknande kommuner finns det något fler än i genomsnitt som inte ägnar sig åt motion och idrott. De färre valmöjligheterna beträffande motion och idrott i norra och östra Finland gör motionerandet och idrottsutövningen ensidigare. En granskning av motionsvolymen i ljuset av hälsorekommendationerna ger vid handen att det bland befolkningen i huvudstadsregionen finns fler som motionerar tillräckligt än bland befolkningen på landsbygdsorterna.

Män motionerar mera än i snitt i Birkaland, Norra Savolax, Norra Karelen, Mellersta Finland och Lappland. Egentliga Finland, Sydösterbotten

och Östra Nyland skiljer sig från det övriga landet som områden där männen motionerar mindre. Skillnaderna är trots allt små. När det gäller kvinnor urskiljer sig Birkaland, Kymmenedalen, Norra Savolax och Lappland som regioner där motionsintresset är större än överlag, även om skillnaderna inte är stora. I Nyland, Egentliga Finland, Österbotten och i synnerhet på Åland fritidsmotionerar kvinnorna mindre än överlag.

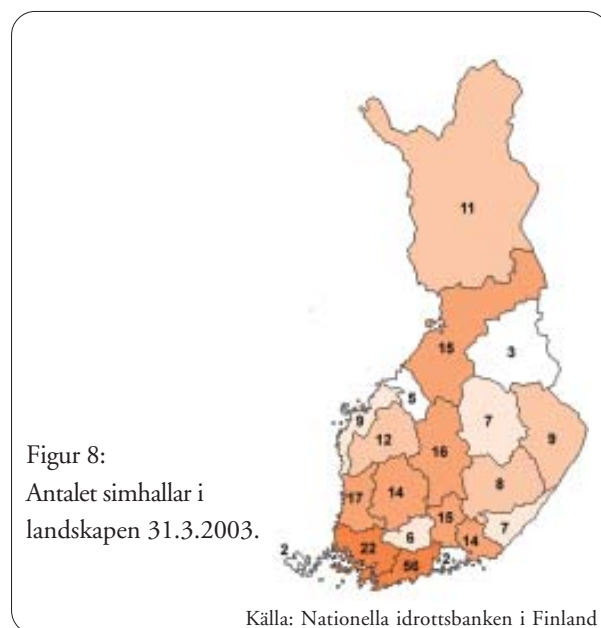
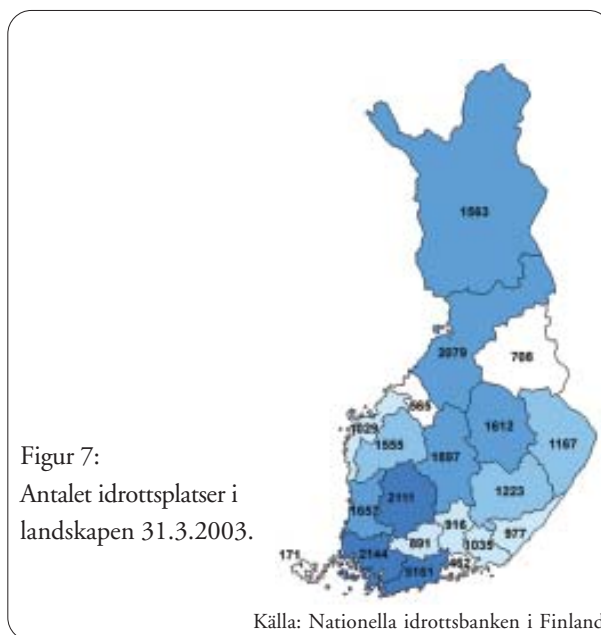
Grenintresset varierar regionalt. Skidintresset är rätt obetydligt i huvudstadsregionen och Nyland. Av idrottsintresserade nyländska barn och unga ägnar sig bara 11 % åt skidåkning, medan motsvarande siffra i norra Finland är 28 %. Barn och unga bosatta i huvudstadsregionen och Nyland är mera intresserade av följande grenar (i alfabetisk ordning) än de som bor i andra delar av landet: fotboll, golf, innebandy, konståkning, korgboll, olika danser och simning. Intresset för boboll, cykling, ishockey och promenad/jogging ökar utanför huvudstadsregionen och Nyland. Bland invånarna på landsbygden är grenurvalet snävare än bland invånarna i tätorter och i synnerhet i huvudstadsregionen.

I de södra delarna av Finland motionerar män i samband med arbetsresor mera allmänt än i snitt. I Nyland, Satakunda och Sydkarelen är motion i samband med arbetsresor 1,3 gånger och i Kymmenedalen mer än 1,4 gånger vanligare än den allmänna nivån i landet. I samband med arbetsresor motioneras det mindre än i snitt i Östra Nyland och Södra Österbotten samt på Åland. I Nyland, Päijänne-Tavastland, Sydkarelen, Mellersta Finland och Norra Österbotten motionerar kvinnor i samband med arbetsresor mera allmänt än i landet som helhet. Motion i samband med arbetsresor förekommer mindre än i snitt i Södra Österbotten och Österbotten samt på Åland.

Deltagandet i motion i olika instansers regi är rätt likartat i olika delar av Finland. Det enda undantaget är privata företags motionsutbud, där efterfrågan är större i huvudstadsregionen än på annat håll i landet. Dessutom urskiljer sig huvudstadsregionen också därför att där finns det proportionellt sett största antalet personer som ägnar sig åt motion och idrott i idrottsföreningar.

Lokala förutsättningar för motionsintresse i regionerna

De viktigaste fysiska förutsättningarna för befolkningens motionerande är naturen och därmed jämförbara områden, lederna för gång-, cykel- och mopedtrafik och byggda idrottsanläggningar. I Finland finns det cirka 28 000 registrerade idrottsanläggningar. Leder för gång-, cykel- och mopedtrafik, friLuftsleder, landsvägar, motions- och bollhallar samt simhallar hör till de populäraste idrottsplatserna.

Boendeorten differentierar användningen av idrottsanläggningarna. I huvudstadsregionen är leder för gång-, cykel- och mopedtrafik, simhallar samt motions- och bollhallar viktigare idrottsplatser än i snitt. I östra, mellersta och norra Finland samt i landsbygdslänkande kommuner framstår landsvägarna som de huvudsakliga platserna för motion och idrott.

Tack vare allemansrätten har finländarna i olika delar av landet rätt lika möjligheter till friluftsliv. I de större städerna finns det mångsidigare friluftsmöjligheter baserade på konstruktioner och tjänster, men i landsbygdskommunerna är friluftsliv på basis av allemansrätten vanligare och mångsidigare. När urbaniseringen avancerar och färdigheterna att röra sig i naturen minskar kommer betydelsen av byggda möjligheter till friluftsliv att accentueras.

Kommuner, idrottsföreningar, privata serviceproducenter och övriga instanser, t.ex. läroanstalter, producerar organiserade motionsaktiviteter på lokal nivå. Den klart största delen av organiserade motions- och idrottstjänster produceras av idrottsföreningarna, som beräknas uppgå till 7 000 i vårt land. Kommunerna producerar ungefär en fjärdedel och de privata serviceproducenterna cirka 10 % av de organiserade motions- och idrottstjänsterna.

Enligt idrottslagen svarar kommunen för idrottsförutsättningarna på lokal nivå. Kommunen skall utveckla det lokala och regionala samarbetet samt en hälsofrämjande idrott, stödja medborgarverksamhet, tillhandahålla idrottsanläggningar samt ordna idrottsverksamhet bl.a. för grupper med särskilda behov. När staten stöder byggandet av idrottsanläggningar är kommunerna och samkommunerna primära stödmottagare. Kommunernas möjligheter att skapa idrottsförutsättningar differentierades på 1990-talet.

Det finns inte några tillförlitliga uppgifter om idrottsföreningarnas regionala täckning. Enligt bedömning täcker nätverket av idrottsföreningar hela landet förhållandevis jämnt. Idrottsföreningarnas verksamhet baserar sig på frivillighet, vilket betyder att deras livscykel och lokala aktivitet varierar. Det beräknas att antalet frivilliga aktörer rör sig kring 500 000. Befolkningen i huvudstadsregionen har tidigare deltagit mindre entusiastiskt i frivilligarbe-

te än befolkningen i andra delar av landet, men situationen har jämnat ut sig något det senaste året. I Nyland och huvudstadsregionen används en aning mera tid för frivilligt idrottsarbete än i andra delar av landet.

Programmet "I form för livet" är ett samprojekt för undervisningsministeriet och social- och hälsovårdsministeriet. Målet är att personer över 40 år som inte motionerar skall aktiveras till att börja motionera. Idrotts- och hälsovårdsväsendet i kommunerna, företagshälsovården, arbetsplatserna, idrottsföreningarna och andra föreningar deltar i genomförandet av projektet på det lokala planet. Mer än 400 lokala projekt pågår.

Syftet med projektet "Motionseftis" är att barn i lågstadieåldern skall röra på sig mera varje dag och att de inte skall behöva vara ensamma på eftermiddagarna. Inom projektet klarläggs tänkbara samarbetsinstanser och samarbetsformer för att aktivera, sporra och vägleda instanser som är intresserade av barns välbefinnande till att ordna ett regelbundet, tryggt och aktivitetspräglad eftermiddagsalternativ för barn i lågstadieåldern.

Idrottsresurser på regional nivå

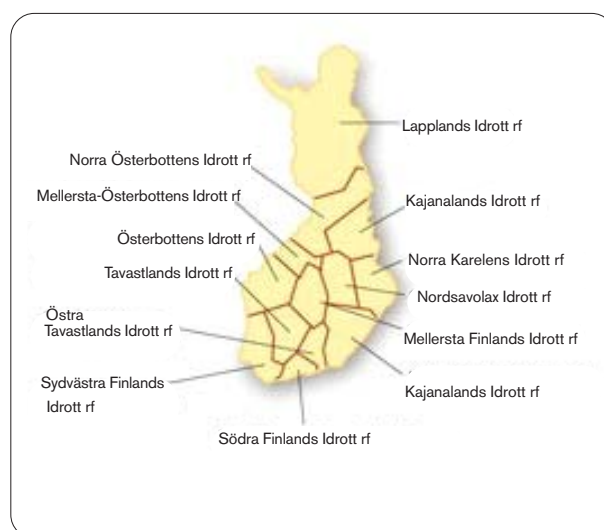
Länsstyrelserna skall främja genomförandet av den regionala idrottspolitiken genom informations-, utvärderings- och resursstyrning. Länsstyrelserna bistås av regionala idrottsråd. För verksamhetsperioden 2002-2004 har det tillsatts sammanlagt åtta regionala idrottsråd. Länsstyrelserna är statsbidragsmyndigheter förunderstöd av eftermiddagsidrotts- verksamhet och idrottsanläggningsprojekt med en kostnads kalkyl på 700 000 euro eller mindre.

Landskapsförbunden svarar för bl.a. den programmässiga utvecklingen i landskapet och områdesplaneringen. Landskapsprogrammet stakar ut konkreta utvecklingsåtgärder och presenterar ett stort antal separata program för finansiering av åtgärderna.

Arbetskrafts- och näringscentralerna har befogenheter att bevilja sysselsättningsbaserat stöd för investeringar och EU-projekt. EU-finansierade projekt inom ansvarsområdet idrott hänför sig vanligen till turism och ökar regionens turistiska dragningskraft.

I Finland finns det elva riksomfattande och tre regionala idrottsutbildningscentrer. Undervisningsministeriet stöder deras verksamhet med understöd och statsandelar. De riksomfattande idrottsutbildningscentrerna är internatskolor som tillhandahåller grundläggande yrkesutbildning och yrkesinriktad tilläggutbildning inom idrottsområdet samt annan idrottsutbildning med fria mål. De regionala idrottsutbildningscentrerna erbjuder utbildningstjänster inom sitt geografiska område (kortkurser). Mer än 126 000 personer deltar årligen i utbildningen inom fritt bildningsarbete vid utbildningscentrerna. År 2000 var det totala antalet statsbidragsberättigade studerandedygn 309 708 och av dessa fick 280 000 statsandel. Idrottsutbildningscentrerna är idrottskompetenscentrum i sin region. De erbjuder färdiga nätverk och gediget yrkeskunnande bl.a. inom utbildning för idrottare och tränare samt idrottsföreningarnas och organisationernas frivilliga ledare och funktionärer, inom idrottsträning för ungdomar samt inom hälso- och familjemotion.

Områdena för Finlands Idrott rf (FI) verkar som utvecklare av motion och idrott på landskapsnivå, utbildare, samarbetsinstanser och intressebevakare i samarbete med centralenheten och verksamhetssektorerna för Finlands Idrott rf. FI-områdena stöder framför allt de lokala enheterna för motion och idrott samt utvecklar tillsammans med medlemsorganisationerna motion och idrott för barn och unga inom sitt område samt motionsidrott och hälsotion för vuxna. Riksomfattande idrottsorganisationer eller deras regionala registrerade föreningar samt andra idrottsorganisationer och sammanslutningar på landskapsnivå är medlemmar i FI-områdena. Områdena tillhandahåller tjänster som medlemsorganisationerna, de lokala föreningarna och kommunerna behöver och önskar samt stöder utvecklingsprojekt för motion och idrott i regionen. Inom olika projekt samarbetar de med t.ex. kommunen, landskapet och länsstyrelsen och främjar utvecklingen av motion och idrott.

Figur 9: Finlands Idrott rf:s (FI) regionala organisationer.

Förändringstrender och deras konsekvenser för de regionala förutsättningarna för idrott

När befolkningen koncentreras till de södra delarna av Finland och till tillväxtcentrum uppkommer det utmaningar för såväl regioner med flyttningsförlust som regioner med flyttningsvinst. I regioner där befolkningen glesnar och från vilka i synnerhet ung och utbildad arbetskraft flyttar till arbetsmarknaden i tillväxtcentrum leder de minskade skatteinkomsterna och den försämrade kommunala ekonomin lätt till att tjänster gallras också i fråga om idrott. Tillväxtcentrumen tycks däremot ha svårigheter att tillgodose de växande idrottsbehoven och erbjuda tillräckliga idrottsförhållanden. För bägge regionstyperna aktualiseras frågan om tryggheten av basservicen inom idrott.

Efterfrågan på motion som främjar arbetsförmågan och hälsan samt på motions- och idrottstjänster kommer antagligen att öka i hela landet när befolkningens medelålder stiger. Följderna av åldrandet framhävs i sådana regioner med flyttningsförlust där bortflyttningen är störst i de unga åldersklasserna. Stödande av möjligheterna att orka arbeta blir allt viktigare i arbetslivet i alla geografiska regioner. Idrottstjänster och kulturtjänster överlag är en central attraktionsfaktor i synnerhet för barnfamiljer och unga med hög utbildning.

Utbudet och efterfrågan på olika motions- och idrottsformer har blivit betydligt brokigare under de två senaste decennierna. Det cykliska i fråga om utbud och efterfrågan, dvs. cirkulationen i fråga om olika motions- och idrottsformer, har ökat i synnerhet nya och kommersiella hälso- och upplevelsebaserade former av motion och idrott. I synnerhet i huvudstadsregionen och tillväxtcentrumen utgör motion och idrott ett led i en mera omfattande struktur för konsumtion av tjänster. Bygandet av idrottsanläggningar har långvariga verkningar som ofta sträcker sig över tiotals år. Förhållandena mellan utbud och efterfrågan på idrottsplatser kan förändras rentav markant under anläggningens livscykel, vilket bör beaktas i regionala investeringsbeslut.

Det finns inte några heltäckande eller jämförbara statistiska uppgifter eller forskningsuppgifter om tillståndet och ekonomin när det gäller idrottsväsendet i kommunerna. Av tillgängliga uppgifter kan det dock dras den slutsatsen att kommunernas idrottsväsende har differentierats i fråga om ekonomi och prestationsförmåga, i synnerhet i och med frikommunsförsöket och statsandelsreformen på 1990-talet. Bilden är trots allt brokigare och komplexare än enbart konstellationen tillväxtcentrum - landsbygd. Kommunernas ökade möjligheter att ordna idrottsverksamheten enligt egna mål just i och med statsandelsreformen har lett till att situationen för idrottsväsendet i olika kommuner är beroende av både kommunens allmänpolitiska riktlinjer och kommunens ekonomiska situation. Det sistnämnda påverkas av bl.a. kommunens näringsstruktur och anlitaandet av välfärdstjänster.

I likhet med det kommunala fältet har också organisationsfältet för organiserad idrottsverksamhet differentierats och blivit brokigare i synnerhet på riksnivå. Förändringen av organisationsfältet för idrott i mitten av 1990-talet berörde också de regionala organisationerna, som i egenskap av FI-områden hittat sin form och sitt verksamhetsätt nu på 2000-talet. Varje område betjänar med sitt specialutbud idrottsföreningarna i sin region. Utöver FI-områdena har de största grenförbunden egna regionala system. Inom ramen för respektive gren betjänar dessa det lokala fältet för idrottsföreningar. Det måste visserligen medges att gränserna för de regio-

nala systemen inte är enhetliga i fråga om olika grenar.

Utvecklingsbehov

Att idrottsfältet blivit mångsidigare och brokigare i fråga om såväl själva idrottsutövningen som kommunerna och organisationerna har lett till att idrottskulturen blivit en administrativ helhet och en styrhelhet som bjuder på större utmaningar än tidigare. Samtidigt har det blivit svårare att samla in uppgifter, i synnerhet från kommunal nivå. Den arbetsgrupp som funderat över en reform av statens centralförvaltning har betonat bl.a. strategisk ledning och kunskapsbaserad ledning som ett led i utvecklingen av den offentliga förvaltningen. En grundläggande regional databas som beskriver förutsättningarna för idrottsutövandet och idrottsväsendet är en oundgänglig beståndsdel i en väladministrerad idrottskultur.

Vikten av att trygga basservicen accentueras i både avfolkningsregioner och tillväxtcentrum.

Strategisk kunskapsbaserad ledning och utveckling av förvaltningen stöds av ett system för uppföljning av tillgången till och jämlikheten i fråga om basservicen.

När resurserna är njudda accentueras vikten av utökat samarbete och överskridning av förvaltningsgränserna. Den arbetsgrupp som dryftat en reform av statens centralförvaltning har presenterat tvärdministrativa politikprogram som samlar resurserna inom olika förvaltningsområden och svarar på samhälleliga utmaningar på bred front. Här behövs det målinriktat och ändamålsenligt samarbete mellan såväl den offentliga, den privata och den tredje sektorn som olika förvaltningsområden.

Strategiska riktlinjer

Basservice inom motion och idrott

Befolkningen i Finland har oavsett boningsort förutsättningar att utöva motion och idrott regelbundet och aktivt i syfte att stöda barns och ungas uppväxt och utveckling och främja befolkningens välbefinnande och hälsa.

- Genom olika styrmedel främjas utvecklingen och bevarandet av en samhällsstruktur där naturen, vardagsmiljön och de byggda idrottsanläggningarna tillsammans möjliggör regelbunden idrott och fysisk aktivitet i befolkningens dagliga livsmiljö.
- Genom olika styrmedel och samarbetsformer främjas byggandet och underhållet av ett regionalt heltäckande nätverk av simhallar.
- Riksomfattande mål för områdesanvändningen och samhällsplaneringen påverkas så att det tas hänsyn till behoven i fråga om förhållanden för motionsintresse och vardagsmotion (byggda idrottsanläggningar, leder för gång-, cykel- och mopedtrafik och naturförhållanden).
- I syfte att ordna ett ändamålsenligt utbud av motions- och idrottstjänster i regionen främjas samarbetet mellan den offentliga, den privata och den tredje sektorn.
- Det upprätthålls ett system för uppföljning av tillgången och jämlikheten i fråga om basservicen, vilket lämpar sig för jämförelse på riksnivå och regional nivå (landskapsnivå).

Regionens dragningskraft

Idrottsprojekt i regionen gör landskapet konkurrenskraftigare och attraktivare.

- Regionens kompetens och resurser i fråga om idrott organiseras i syfte att effektivisera den regionala slagkraften när det gäller välbefinnande, motionsturism och naturområden för rekreation.
- Det utvecklas förutsättningar för utveckling av samarbetet i gränsregioner mellan aktörer på regional och lokal nivå.
- Regionala projekt för dragningskraft och åtgärder för genomförandet av dem identifieras och samordnas i landskapsöversikter och landskapsprogram.

Resurser inom regionförvaltningen

- Idrottstjänsterna definieras som tjänster med lokala, regionala och riksomfattande verkningar. Den regionala nivån tilldelas resurser för att ansvara för utvecklingen av lokala och regionala tjänster.
- De mål och resurser som de riksomfattande och regionala riktlinjerna för motion och idrott förutsätter samordnas i resultatavtal.

Uppföljning

Länsstyrelserna skall utvärdera basservicen inom idrott i enlighet med vad som överenskomms i resultatavtalen mellan undervisningsministeriet och länsstyrelserna.

Ett uppföljningssystem jämte indikatorer utvecklas i syfte att främja den regionala jämlikheten i fråga om basservicen inom idrott och genomföra regionstrategin.

Ungdomsarbete

Nuläge

Enligt lagen om ungdomsarbete (235/1995) syftar ungdomsarbetet till att förbättra de ungas levnadsförhållanden och skapa förutsättningar för ungdomsverksamhet. Ungdomsarbetet ingår i det kommunala verksamhetsområdet. Inom statens regionförvaltning hör ungdomsarbetet till länsstyrelsernas verksamhetsområde. Länsstyrelserna kan tillsätta regionala ungdomsråd som stöd och sakkunnigorgan i fråga om ungdomsverksamheten. För verksamhetsperioden 2002-2004 har det tillsatts sammanlagt fyra ungdomsråd. Inom statens centralförvaltning hör ungdomsarbetet till verksamhetsområdet för undervisningsministeriets ungdomsenhet och dess sakkunnigorgan delegationen för ungdomsärenden (NUORA) och delegationen för understöd till ungdomsorganisationer. Det praktiska ungdomsarbetet utförs på basnivå i kommunerna samt på det vidsträckta fältet av ungdomsorganisationer och organisationer som utför ungdomsarbete.

Under det senaste decenniet har det skett bety-

dande förändringar i ungdomsarbetets omvärld, och eventuellt påskyndas förändringarna ytterligare i framtiden. Arbetslivet har genomgått en kraftig omvälvning, som medfört strukturell arbetslöshet i synnerhet för den del av befolkningen som saknar yrkesutbildning. Flyttningen inom landet till några, 5-6, tillväxtcentrum har medfört ekonomiska och funktionella problem för kommuner och regioner med flyttningsförlust. Dessutom kan den allmänna trenden med befolkningens stigande medelålder och minskande unga åldersklasser ses tydligt i Finland. En viktig framtida utmaning är därför att få så många unga som möjligt att aktivt delta i arbets- och samhällslivet.

Villkoren för de ungas deltagande och möjligheter att påverka i samhället har förändrats, i likhet med medborgarsamhället överlag. De unga organiserar sig inte längre på livstid i organisationsverksamhet. Hierarkin inom organisationsverksamheten - lokalföreningar, distriktsorganisationer, verksamhet på riksnivå och internationella uppgifter - har till stor del ersatts med ett verksamhetssystem där samma verksamhet via nätbaserade medier och förbindelser samtidigt är lokal verksamhet, regional verksamhet och verksamhet på riksnivå, till och med internationell verksamhet. De ungas sätt att verka går ut på att på basis av ämnet smidigt förflytta sig från ett verksamhetsfält till ett annat. Det är en särskild utmaning för ungdomsarbetet att stöda möjligheterna till kollektiv tillväxt i en ny omvärld med nya verksamhetssätt. Detta är speciellt viktigt för barn och unga som lever under svåra förhållanden. Vid sidan om att tillhandahålla basservice inom ungdomsarbetet är det en viktig utmaning för ungdomsarbetet att stärka dessa barns och ungas sociala ställning.

Utvecklingsbehov

De viktigaste utvecklingsområdena inom ungdomsarbetet:

- tryggnad av målinriktad basservice inom ungdomsarbetet
- bättre levnadsförhållanden för unga
- stärkande av de ungas sociala ställning samt
- stödjande av de ungas tillväxt till aktiva medborgare.

Målinriktad basservice

Basservicen inom ungdomsarbetet har inte föreskrivits som en subjektiv rättighet. Det handlar om målinriktad basservice som på något plan bör vara tillgänglig för alla unga. Servicen tillhandahålls i första hand av kommunerna eller som service baserad på kommunalt samarbete i ekonomiska regioner (82) och pendlingsregioner (144), inom samkommuner eller som annat samarbete mellan kommuner.

Exempel på målinriktad basservice inom ungdomsarbetet och strukturer för tillhandahållande i kommunerna:

- ungdomsarbetare
- ungdomslokaler
- ungdomsverkstäder
- information och rådgivning för unga
- eftermiddagsverksamhet för skolelever
- uppsökande ungdomsarbete
- nätbaserade medier för unga/möjligheter att använda internet
- ekonomiskt stöd för ungdomsföreningar och ungdomsgrupper
- lägerverksamhet samt
- utvecklande hobbyverksamhet.

En del av tjänsterna inom ungdomsarbetet handlar om att bevara den nuvarande servicestrukturen i de förhållanden som råder under omstruktureringen. En del går ut på att bygga ut tjänster för alla unga. Ungdomsarbetare och ungdomslokaler är typiska exempel på tjänster som bör bevaras, medan information och rådgivning för unga samt nätbaserade medier och möjligheter att använda internet är tjänster som bör byggas ut. Förteckningen över servicestrukturer ovan är riktgivande och målinriktad. Kommunerna beslutar själva om sin servicestruktur. Det kan trots allt konstateras att i en kommun där ungdomsfrågor har skötts bra är dessa tjänster tillgängliga.

Strategiska riktlinjer

Länsstyrelserna skall

- följa och bedöma hur den målinriktade basservicen inom ungdomsarbetet tillhandahålls i kommunerna
- stöda och ge konsultation när det gäller utveckling av strukturerna för kommunalt samarbete i syfte att bevara basservicen inom ungdomsarbetet och/eller bygga ut den så att den är tillgänglig för alla unga samt
- utnyttja det riksomfattande nätverket av ungdomscentraler regionalt.

Strategiska tjänster de närmaste åren gäller övergripande verkstadstjänster samt inrättande av informations- och rådgivningstjänster för unga.

De ungas levnadsförhållanden

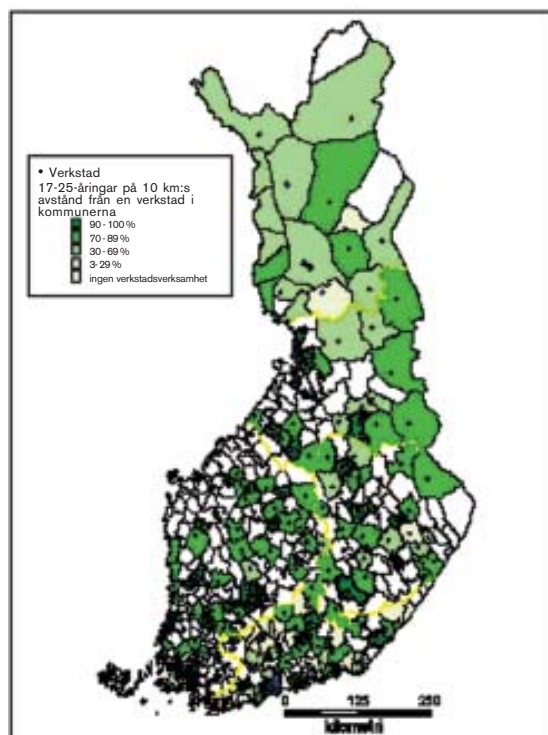
Enligt lagen om ungdomsarbete är ungdomsarbets viktigaste uppgift att förbättra levnadsförhållandena för de unga. I lagen konstateras att för samordningen av de ungdomspolitiska åtgärderna inom centralförvaltningen svarar undervisningsministeriet, medan länsstyrelserna svarar för den regionala samordningen och kommunerna för den lokala samordningen av åtgärderna.

Undervisningsministeriet och delegationen för ungdomsärenden har tillsammans med Statistikcentralen och Stakes utvecklat ett omfattande indikatorsystem som beskriver de ungas levnadsförhållanden och som också har regionaliserats. Avsikten är att indikatorsystemet, som innehåller 160 indikatorer, skall komprimeras så att färre indikatorer följs samtidigt som systemets användbarhet och beskrivande karaktär samt möjligheterna att uppdatera det utökas.

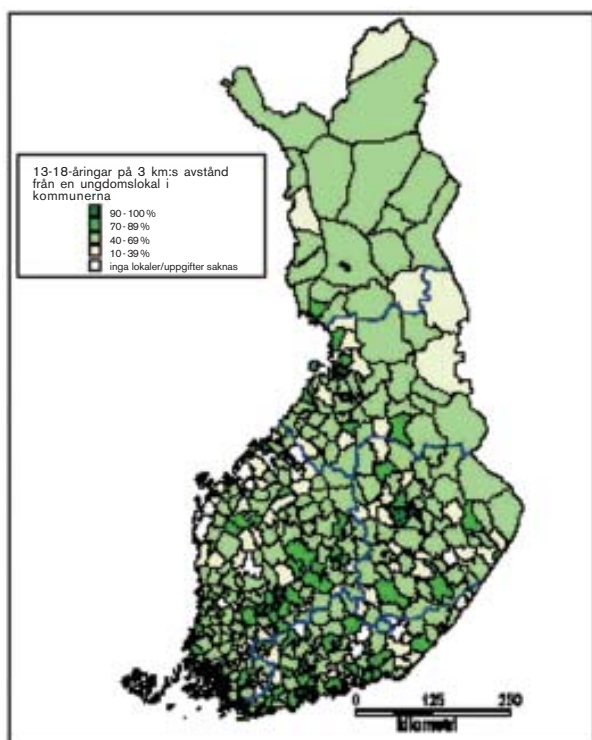
Avsikten är att utveckla arbetet för delegationen för ungdomsärenden så att den delegation som tillsatts för perioden 2003-2007 mera än tidigare koncentrerar sig på uppföljning och utvärdering av situationen i fråga om de ungas levnadsförhållanden, förebyggande utvärdering inom hela statsförvaltningen av lagstiftning och åtgärdsreformer som gäller de

unga samt på initiativ och förslag som gäller de ungas levnadsförhållanden.

Ungdomsverksamheten skall samordna ungdomspolitiken på olika förvaltningsnivåer. I kommunerna håller ungdomsarbetarnas uppgiftsbeskrivning på att bli tredelad. Vid sidan om den traditionella uppgiften att stöda de ungas egna aktiviteter skall ungdomsarbetaren också vara en ungdomspolitisk samordnare som förbättrar det ungdomspolitiska samarbetet inom kommunförvaltningen. I små kommuner sköts uppgiften av kommundirektören. Ungdomsarbetaren skall dessutom vara ombud för de unga och stöda enskilda unga i anlitaandet av ungdomstjänster i kommunen eller den ekonomiska regionen.

Figur 10: Tillgång till ungdomsverkstäder

Figur 11: Tillgång till ungdomslokaler i kommunerna

- Länsstyrelserna följer och utvärderar utvecklingen i fråga om de ungas levnadsförhållanden utgående från det regionaliserade indikatorsystemet samt lägger fram nödvändiga utvecklingsförslag.
- Till stöd för ungdomsverksamheten i länen utvecklas nätverken av regionala ungdomsråd till sakkunnignätverk som baserar sig på verksamhet i intranät.
- Utvecklingen av uppgiftsbeskrivningen för de kommunala ungdomsarbetarna i riktning mot ungdomspolitisk samordning främjas och stöds.
- Kommundirektörerna i små kommuner utbildas till ungdomspolitiska samordnare i sin kommun.

Stärkande av de ungas sociala ställning

Med stärkande av de ungas sociala ställning avses ökad delaktighet för de unga och - för att använda ett traditionellt begrepp - förebyggande av utslag-

ning. Ungdomsverkstäder, åtgärdsprogrammen Avartti, eftermiddagsverksamhet för skolelever, uppsökande ungdomsarbete och förebyggande missbruksarbete i kombination med sund och utvecklande kollektiv hobbyverksamhet är exempel på verktyg för stärkandet av de ungas sociala ställning.

Inom arbetet för att stärka de ungas sociala ställning är det viktigt att förtydliga arbetsfördelningen mellan hälso- och socialvården. Ungdomsverksamheten arbetar med kollektiva metoder inom området för preventivt ungdomsarbete. Korrigering av individcentrerat arbete hör i första hand till social- och hälsovården. Verksamhetsområdena överlappar trots allt varandra allt mer och också här behövs det samarbete och samordning.

- Nätverket av ungdomsverkstäder i kommunerna och de ekonomiska regionerna säkerställs med hjälp av stödpolitik.
- De ungas delaktighetsprojekt stöds genom konsultering, utbildning och samråd.
- Eftermiddagsverksamheten för skolelever stöds ur perspektivet för stärkande av de ungas och barnens sociala ställning.
- Det riksomfattande nätverket av ungdomscentraller utnyttjas som metodologiska utvecklingscentrum samt som platser för olika former av aktivering och rehabilitering i syfte att stärka de ungas sociala ställning.
- Förebyggande missbruksarbete stöds med hjälp av regional utbildning.

Aktiva unga medborgare

Ungdomsarbetets traditionella uppgift är att stöda de ungas egen verksamhet. Målet är att främja de ungas uppväxt till aktiva medborgare. Undervisningsministeriet stöder riksomfattande ungdomsorganisationer, deras distriktsorganisationer, riksomfattande serviceorganisationer för ungdomsarbete och organisationer som utför ungdomsarbete genom verksamhetsbidrag. På lokal nivå beviljar kommunerna årliga verksamhetsbidrag för lokala ungdomsföreningar och ungdomsgrupper.

Traditionella former för att organisera sig i form av medlemskap i organisationer när inte de unga på samma sätt som tidigare. Organisationernas verksamhet bör därför starkare än tidigare skärskådas via anordnandet av verksamheten, innehållet och deltagandet. Typiskt för rollspelsevenemang eller nätbaserade medieevenemang för unga är att några tiotals aktiva ungdomar ordnar verksamhet för hundratals och tusentals.

För uppväxt till aktiva medborgare krävs det egen aktivitet från de ungas sida. Det här är dock inte ensamt nog, utan det behövs också fostran till aktiva medborgare och även motivation för fritidssysselsättning. Ett av målen för ungdomsarbetet är att alla unga skall ha en hobby, en egen grej.

För deltagande och påverkan i samhället behövs det färdigheter för nätdemokrati och färdigheter att påverka. Skolan bör möjliggöra detta för alla unga. Inom ungdomsarbetet innebär detta utveckling och stödjande av nätbaserade medier. Viktiga samarbetspartner är bl.a. skolan och biblioteken.

Arbetet för stärkande av de ungas sociala ställning och de ungas uppväxt till aktiva medborgare är ett funktionellt kontinuum. Erfarenheterna av åtgärdsprogrammet Avartti visar att även de ungdomar som lever i en svår situation är intresserade av och motiverade för långsiktig hobbyverksamhet. Fritidssysselsättning i anslutning till verkstäder ökar liksom de ungas livshantering betydligt.

- Ungdomsorganisationernas distriktsorganisation och regionala organisation stöds i syfte att utveckla nya verksamhetssätt.
- Olika kommunala system för nätdemokrati stöds, t.ex. Barn- och ungdomsparlament, De ungas röst.
- Samarbetet mellan ungdomsväsendet och skolväsendet utvecklas inom demokratifostran för de unga.
- Åtgärdsprogrammet Avartti främjas.

Allmänna prioriteringar i de strategiska riktlinjerna

- Målinriktad basservice inom ungdomsarbetet säkerställs i hela landet.
- Verksamheten med ungdomsverkstäder permanentas och verksamhet med startverkstäder inleds.
- En totalreform av lagen om ungdomsarbete genomförs.
- Förebyggande missbruksarbete stärks.
- Eftermiddagsverksamhet för skolelever organiseras på ett övergripande sätt i samarbete med skolväsendet och medborgarorganisationerna.
- Delaktighetsprojekt för unga samt utvärdering och generalisering av projektresultaten stöds.
- Nya former för de ungas egen aktivitet och påverkan i samhället stöds.
- Demokratifostran för de unga samt instrument för nätdemokrati som stöder detta utvecklas.

Uppföljning

Basservicen utvärderas inom ramen för länsstyrelsernas kontinuerliga bedömning och kartbaserad granskning. Det centrala instrumentet för uppföljning av de ungas levnadsförhållanden är det indikatorsystem för de ungas levnadsförhållanden jämte regionala tillämpningar som utvecklats genom samarbete mellan undervisningsministeriet, Delegationen för ungdomsärenden och Stakes.

Samarbete med Nätverket för ungdomsforskning är viktigt inom forskning i anslutning till stärkande av de ungas sociala ställning. En uppföljningsundersökning av delaktighetsprojekten för unga är ett viktigt forskningsprojekt under de närmaste åren.

Utvecklingen av de ungas medborgarverksamhet följs genom forskning på riksnivå, där hänsyn tas till de ungas nya verksamhetssätt vid sidan om traditionell organisationsverksamhet samt regionperspektivet.

Uppföljning och utvärdering

Metoder för uppföljning och utvärdering av fullföljandet av åtgärdsprogrammet

Undervisningsministeriet tillsatte den 5 mars 2003 en arbetsgrupp för samordning av regionpolitiken med uppgift att följa statsrådets regionpolitiska planering och åtgärder samt att samordna regionpolitiken inom undervisningsministeriets verksamhetsområde. En arbetsgrupp för samordning av undervisningsministeriets regionala utvecklingsverksamhet utvärderar genomförandet av ministeriets regionutvecklingsstrategi. Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen följer fullföljandet av sitt eget åtgärdsprogram. Åtgärdsprogrammet ses över och utvecklas med hänsyn till förändringarna i omvärlden och riktlinjerna i regeringsprogrammen.

De viktigaste styrmedlen inom undervisningsministeriets verksamhetsområde är författningsstyrning, resursstyrning, resultatstyrning och informationsstyrning. Betydelsen av utvärdering accentueras inom styrstrategin för förvaltningsområdet. I synnerhet i bibliotekslagen och idrottslagen understryks betydelsen av utvärdering. Utvärdering av basservicen är en lagbestämd uppgift för länsstyrelserna. Stiftelsen för främjande av kulturpolitisk forskning har likaså lyft fram utveckling av utvärderingen som ett centralt projekt.

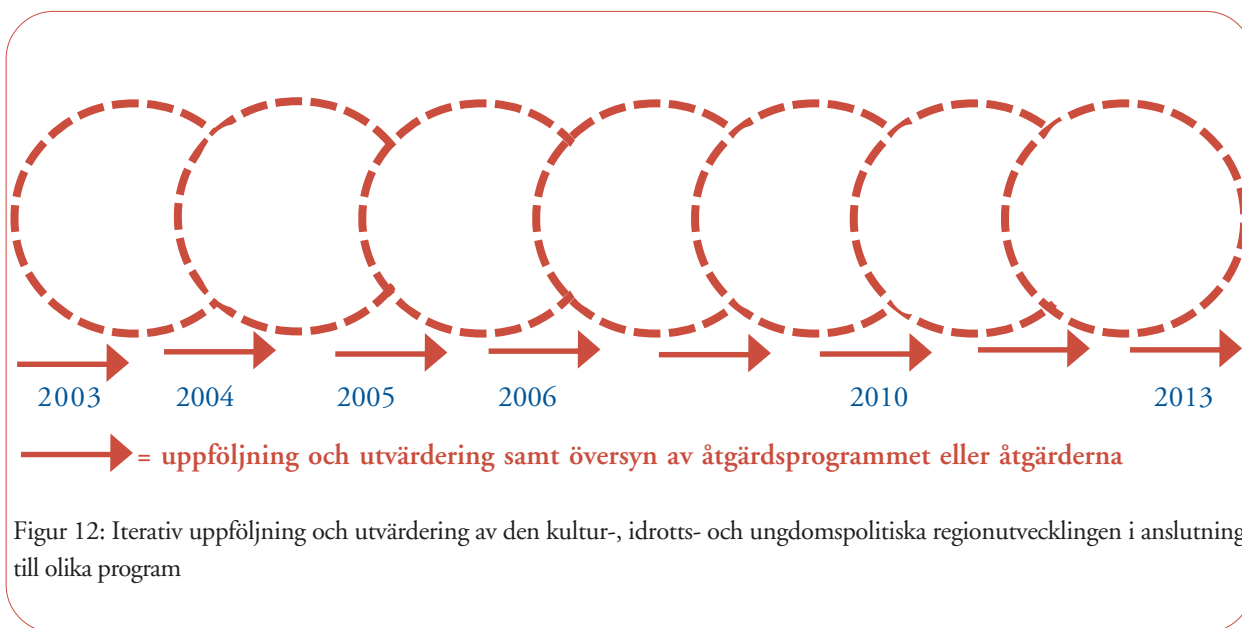
Undervisningsministeriet för resultatförhandlingar med ämbetsverken och inrättningarna inom

verksamhetsområdet. Med de centrala statsunderstödsberättigade organisationsinstanserna förs likaså diskussioner om det resultatbaserade stödet till dem.

Överföringen av beslutsfattandet gällande EU:s strukturfondsprojekt till länsstyrelserna har förbättrat länsstyrelsernas möjligheter att genomföra ministeriets regionpolitiska strategi. Undervisningsministeriet styr verksamheten vid länsstyrelsernas bildningsavdelningar och de regionala konstkommissionerna genom resultatavtal.

Länsstyrelsernas bildningsavdelningar är regionala sakkunniga inom den statliga undervisnings- och kulturförvaltningen samt idrotten och ungdomsarbetet. Dessutom arbetar de för att främja jämlikheten inom bildning och kultur och verkningarna av regionutvecklingen inom sina verksamhets- och uppgiftsområden i samarbete med centralförvaltningen och de regionala aktörerna. Länsstyrelserna skall främja den regionala biblioteks-, idrotts-, och ungdomspolitiken med medel inom informations-, utvärderings- och resursstyrning.

Regionutvecklingseffekten främjas genom aktivt deltagande i planering, genomförande, finansiering och utvärdering av utvecklingsprogram och utvecklingsstrategier för verksamhetsområdet samt i regio-

Figur 12: Iterativ uppföljning och utvärdering av den kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska regionutvecklingen i anslutning till olika program

nal prognostisering av kompetensbehov och regional kompetensutveckling. Regionutvecklingen stärks genom integrering av riksomfattande och regionala insatsområden inom utbildning och kultur och genom utnyttjande av samarbetsnätverk och nätverk av intressegrupper samt genom allokering av resurser för projekt som ökar regionernas konkurrenskraft och samarbetsintresse.

Basservicen utvärderas utgående från utgångspunkterna för grundläggande kulturella rättigheter, tillgången till basservice och jämlikhet genom produktion av utvärderings- och jämförelseuppgifter som stöd för utvecklingen av den nationella styrningen och den regionala och lokala basservicen.

Konst och kultur

Tillsammans med Finlands kommunförbund utvecklar undervisningsministeriet uppföljningen och utvärderingen av kommunernas kulturpolitik med hänsyn till regionperspektivet.

Biblioteksväsendet

Enligt bibliotekslagen beslutar undervisningsministeriet om riksomfattande utvärdering av biblioteken.

Undervisningsministeriet svarar för genomförandet av utvärderingen tillsammans med länsstyrelserna. Tillgången till och kvaliteten på bibliotekstjänster utvärderas årligen. Den viktigaste källan för utvärderingen är den biblioteksstrategi som årligen offentliggörs på undervisningsministeriets webbsidor. Avsikten är att under åren 2003-2005 skall utvärderingen som ett led i utvärderingen av basservicen ta fasta på utvärdering uttryckligen av utvecklingen av bibliotekssamarbetet mellan kommunerna och erfarenheterna av samarbetet. Utvärderingarna offentliggörs på Internet och de flesta ges också ut i form av publikationer.

Uppföljningen av regionala understöd sker via rapporter i anslutning till redovisningarna. Information om resultaten ges också på undervisningsministeriets och bibliotekens egna webbsidor samt i samband med riksomfattande och regionala utbildningsdagar.

Museerna och kulturarvet

Museiverket utger årligen publikationen Museistatistik, med centrala uppgifter om de yrkesmässigt skötta museerna. Museiverket gör upp en plan för inledande av utvärdering inom museibranschen.

Teatrar och orkestrar

Informationscentralen för teater i Finland offentliggör årligen en utredning om teaternas verksamhet och ekonomi, Teaterstatistik. På motsvarande sätt offentliggör Suomen Sinfoniaorkesterit ry en årlig verksamhetsberättelse med uppgifter om medlemsorkestrarna. De statistiska publikationerna innehåller goda analyser av yrketeaternas och yrkesorkestrarnas utveckling. Regionperspektivet i analyserna bör trots allt utvecklas ytterligare.

Konst- och konstnärspolitik

Tillsammans med centrankommissionen för konst utvecklar undervisningsministeriet uppföljningen och utvärderingen av konst- och konstnärspolitiken, även med hänsyn till regionperspektivet.

På hösten 2003 färdigställs en utvärdering av konstkommissionsinstitutionens och i synnerhet de regionala konstkommissionernas arbete. Utgående från den fattas det beslut om huruvida kommissionernas arbete borde effektiviseras t.ex. med metoder inom undervisningsministeriets resultatstyrning och i vilken riktning.

Barnkultur

En särskild arbetsgrupp följer hur det barnkulturpolitiska programmet fullföljs.

Det kulturella informationssamhället

Planmässig beredning för uppföljning av utvecklingen av det kulturella informationssamhället har inletts vid undervisningsministeriet. Utöver allmänna indikatorer för informationssamhället skärskådas kulturlivet, kulturaktiviteterna och kulturmaterialiet inom olika sektorer samt produktionen av och tillgång till kommunikationsprodukter. En preliminär förteckning över indikatorer färdigställdes i början av 2003.

Genomförandet av riktlinjerna i åtgärdsprogrammet för kultur-, idrotts- och ungdomspolitisk regionutveckling följs och prioriteringarna preciseras årligen i samband med resultatplaneringen.

Kulturrelaterad företags- och serviceverksamhet

En temagrupp för kultur som tillsatts av landsbygds politikens samarbetsgrupp och som leds av undervisningsministeriet har tillsammans med VTT/Teknologisk forskning i början av 2003 startat ett projekt för utveckling av utvärderingen av kulturrelaterad företagsverksamhet. De som står som föremål för utvärdering deltar också på olika sätt i utvärderingsprocessen, vilket gör att de kan påverka utvecklingen av den egna verksamheten.

Idrott

Länsstyrelserna skall utvärdera basservicen inom idrott i enlighet med vad som överenskoms i resultatavtalen mellan undervisningsministeriet och länsstyrelserna.

Ett uppföljningssystem jämte indikatorer utvecklas i syfte att främja den regionala jämlikheten i fråga om basservicen inom idrott och genomföra regionstrategin.

Ungdomsarbete

Basservicen utvärderas inom ramen för länsstyrelsernas kontinuerliga bedömning och kartbaserad granskning. Det centrala instrumentet för uppföljning av de ungas levnadsförhållanden är det indikatorsystem för de ungas levnadsförhållanden jämte regionala tillämpningar som utvecklats genom samarbete mellan undervisningsministeriet, Delegationen för ungdomsärenden och Stakes.

Samarbete med Nätverket för ungdomsforskning är viktigt inom forskning i anslutning till stärkandet av de ungas sociala ställning. En uppföljningsundersökning av delaktighetsprojekten för unga är ett viktigt forskningsprojekt under de närmaste åren.

Utvecklingen av de ungas medborgarverksamhet följs genom forskning på riksnivå, där hänsyn tas till de ungas nya verksamhetssätt vid sidan om traditionell organisationsverksamhet samt regionperspektivet.

Sammandrag av riktlinjerna

Förteckning över de strategiska riktlinjerna med tanke på uppföljningen av åtgärdsprogrammet åren 2003-2013

KONST OCH KULTUR

- Kommunerna uppmanas till effektiviserat regionalt samarbete i syfte att öka utbudet av kulturtjänster och möjligheterna att delta.
- Inriktningen är att ordna kompletterande utbildning för anställda vid konst- och kulturinstitutionerna i regionerna. Målet är att effektivisera produktions- och distributionsprojekten, att utnyttja och tillämpa ny teknik på ett mångsidigt sätt samt att stöda amatörverksamhet och kreativetsfostran.
- Biografernas regionala pilot- och försöksprojekt stöds i syfte att utveckla det distributionsnät som biograferna bildar. Industri-, närings- och regionpolitiska verksamhets- och stödformer för filmproduktion undersöks och utvecklas så att produktionsstrukturen inom branschen stärks.

Biblioteksväsendet

Ett välfungerande biblioteksnät

- Bibliotekstjänsterna utvärderas på riksplanet som ett led i utvärderingen av basservicen.
- Lokala bibliotekstjänster stöds genom främjande av det nationella biblioteksnätets funktionsduglighet och genom nya centraliserat och decentraliserat producerade tjänster för alla.
- I budgeten bör finansieringen av riksomfattande och regionalt centraliserade tjänster omfattas av den allmänt täckande finansieringen.
- Inrättandet av regionala biblioteksinstitutioner främjas.

- Finansieringslagen ändras så att även samkommuner kan beviljas statsandelar.
- Planeringen av nya biblioteksadministrativa och operativa lösningar understöds.
- Under det första till tredje verksamhetsåret stöds verksamheten vid kommunernas gemensamma biblioteksväsenden genom extra understöd enligt prövning och genom projektfinansiering.
- Nationalbiblioteket utvecklas och Depåbibliotekets tjänster utvidgas så att de svarar mot medborgarnas behov.

Digital informationsförsörjning för medborgarna

- Den tekniska infrastrukturen åjourförs och standarder tas i bruk.
- Biblioteks- och informationstjänster samt elektronisk kommunikation inom den offentliga förvaltningen utvecklas som en gemensam nättjänst.
- Biblioteken utvecklas för att tillgodose behoven i informationssamhället genom att antalet kundterminaler för offentlig förvaltning utökas vid biblioteken i enlighet med planerna och genom att hela bibliotekssystemet ansluts till bredbandsnäten.
- Driftskostnaderna för bredbandsnäten och kostnaderna för byggandet av infrastrukturen beaktas även i statsandelssystemet.
- Kvalitetsnivån på, effektiviteten hos och användningsnivån i fråga om standarder inom ADB-systemen i biblioteken i alla kommuner i landet höjs genom stöd för förnyandet av bibliotekssystemen i synnerhet i små och medelstora kommuner.

- Medborgarnas färdigheter för informationsförsörjning i fråga om daglig information utvecklas genom att det ses till att tjänsterna är användarvänliga samt att det finns tillräckligt med kunnig, instruerande personal (digital informationsförsörjning).
- Portalen Suomen kirjasto (Finlands bibliotek) genomförs. För de allmänna biblioteken finns redan portalen biblioteken.fi. Portalen Finlands bibliotek bör innehålla riksomfattande material som produceras centraliserat. Portalen omfattar regionala portaler, och innehållet produceras, liksom för närvarande, lokalt, regionalt och på riksnivå.

Utbildningsmöjligheter och kompletterande utbildning inom biblioteksbranschen

- För kontinuerlig kompletterande utbildning utformas en ny handlingsmodell som också baserar sig på en elektronisk inlärningsportal.
- Projektet för behörighetsutbildning för bibliotekarier utvidgas, vilket säkerställer att vakanserna efter de bibliotekarier som går i pension de närmaste åren tillsätts.

De allmänna bibliotekens roll som ett led i det lärande samhället och livslångt lärande

- Uppgörandet av regionala strategier för informationsförsörjning för studerande stöds.
- Anställningen av pedagogiska informatiker i kommunerna eller samarbetsområden främjas.
- Samprojekt för skolor och bibliotek understöds.
- Ett kompletterande utbildningsprogram, Pedagogisk informatiker, görs upp för de anställda vid allmänna bibliotek.

- Färdigheter för informationshantering integreras i läroplanerna för alla läroämnen.

Museerna och kulturarvet

Regionalt museiarbete

- Som ett led i den museipolitiska strategin uppgörs en handlingsplan för utvecklande av det regionala museiarbetet och de lokala museerna.
- I samband med reformen av museilagen görs en översyn av landskapsmuseernas och de regionala konstmuseernas uppgifter och tilldelningen av resurser till museerna.
- Det antal årsverken som i statsbudgeten ligger till grund för statsandelarna bör ökas så att det motsvarar det faktiska antalet årsverken. Priset per enhet för årsverkerna justeras periodiskt så att det motsvarar de faktiska kostnaderna.

Regionalt nätverk av verksamhetsställen för Museiverket

- Uppgifter som gäller skydd av kulturmiljöer bör överföras till regional nivå. I detta syfte bör det inrättas ett nätverk av tio verksamhetsställen för Museiverket.
- Verksamhetsställena inrättas i mån av möjlighet i anslutning till landskapsmuseerna. Målet är att öka tillgången till sakkunnigtjänster på riksnivå och komplettera det kunnande som finns i landskapsmuseerna.

Tillgång till kulturarvsmaterial i digital form

- Utarbetandet och produktifieringen av digitalt material som behövs för digitala tjänster och innehåll i fråga om kulturarvet främjas genom stöd för grundläggande digitaliseringsprojekt

gällande nationalförmögenheten inom bibliotekens, arkivens, museernas och kulturmiljöernas områden.

- Digitaliseringen av museernas, arkivens och bibliotekens material stöds utgående från prioriteringsplaner.
- Det satsas målmedvetet på fortbildning och kompletterande utbildning för yrkesutbildade inom museibranschen. Grundutbildningen inom museibranschen bör svara mot nya behov inom branschen.
- Det upprättas ett gemensamt söksystem för minnesorganisationerna. I det inledande skedet utvecklas ett gemensamt söksystem för museerna, Museer i Finland-on line, som kompletterar museernas och arkivens befintliga system.
- Digitaliseringsplaner för de nationella minnesorganisationerna, museerna, arkiven och biblioteken genomförs. Genom digitaliseringsplanerna görs betydande kulturegendom och kulturarv samt dataarkiv och information och olika typer av samlingar tillgängliga för medborgarna och det skapas förutsättningar på hemmamarknaden och exportförutsättningar för produktifiering av innehållsproduktion och tjänster.

Teatrar och orkestrar

- Det totala antalet årsverken som ligger till grund för statsandelen i statsbudgeten bör höjas så att det närmar sig de faktiska antalen. Priserna per enhet bör periodiskt ses över så att de motsvarar de faktiska kostnaderna. Förutsättningarna för rätt till statsandel definieras närmare än för närvarande.
- Beloppet av statsunderstöd enligt prövning i enlighet med teater- och orkesterlagen (6 a §) bör höjas i syfte att jämna ut regionala skillnader och utveckla turnéverksamheten.

- I syfte att göra statsandelssystemet smidigare och underlätta nya teatraras möjlighet att börja omfattas av lagen utreds om en del av de årsverken som beviljas teatrar som redan omfattas av lagen kunde beviljas för en viss tid. Under det inledande skedet kunde de nya teatrarnas årsverken vara helt och hållet tidsbestämda.

- Finansieringen av sådana gruppers verksamhet som inte omfattas av lagen bör ökas. Ökningen fördelas både som verksamhetsbidrag för yrkesmässiga grupper och som enskilda projektunderstöd.

Konst- och konstnärspolitik

- De regionala konstkommissionerna stärks som sakkunnigorganisationer för yrkesmässig konst inom sitt område. De spelar en viktig roll som skapare av nätverk för regionalt utvecklingsarbete. Kommissionernas samarbete med andra kulturella aktörer i regionen utvecklas, t.ex. landskapsförbunden, konst- och kulturinstitutionerna samt landskapsfonderna.

- Det direkta konstnärsstödet utökas, t.ex. genom projektfinansiering för bättre arbetsutrymmen för konstnärer inom olika områden. I arbetet utnyttjas bl.a. en rapport och program mässiga förslag från Konstnärsgillet i Finland rf:s Ateljéstiftelse.

- Kommunerna uppmanas till residensverksamhet, som är viktig för såväl konstnärerna som de orter som deltar i verksamheten och internationaliseringen av dem.

- Det utformas särskilda produktions- och stödssystem för stödjande av unga konstnärer, t.ex. startpeng för unga konstnärer samt stöd för dem som startar kulturföretag. Dessa gör det möjligt för unga som skall inleda sin karriär att komma in i yrkesmässig verksamhet.

- Kommunerna uppmanas att iakttäta procentprincipen, dvs. att en procent av byggkostnaderna reserveras för anskaffning av konstverk. Det allmännas ansvar för en högklassig livsmiljö förutsätter vid sidan om lagstiftning och annan myndighetsstyrning även en föredömlig roll för hela byggbranschen. Det allmännas egen verksamhet bör inrymma praxis som sporrar till en god miljö.
- Följande princip enligt Europaparlamentets förslag följs: offentliga bygg-, utrustnings- eller miljöprojekt finansierade med stöd från strukturfonderna skall avsätta 0,1 - 0,5 % av sin totalbudget för anskaffning av och inlemmande av konstverk som en del av projekthelheten, om inte procentprincipen iakttas.

Barnkultur

- Uppgörandet av barnpolitiska program som tar hänsyn till kulturpolitik främjas i kommunerna.
- Tillsammans med länsstyrelserna och de regionala konstkommissionerna stöds konstfostran inom förskoleundervisningen, i grundskolan, inom den allmänbildande utbildningen och den yrkesinriktade utbildningen på andra stadiet samt inom den yrkesinriktade utbildningen i anslutning till konstfostran, inbegripet lärarutbildning. Kvälls- och förmiddagsverksamhet för barn samt grundläggande konstundervisning stöds. Handledd utövning av konst främjas.
- Den kulturella mångfalden ses som en resurs och hänsyn tas till behoven hos dem som hör till minoriteter och grupper med särskilda behov.
- Konst- och kulturinstitutioner samt föreningar uppmanas att stärka barnkulturverksamheten i regionerna. Medier och barnskyddsperspektiv uppmärksammas.
- Verksamheten inom "Taikalamppu", nätverket för barnkulturcentralerna, stöds. Detsamma gäller aktivering av de regionala konstkommissionerna till att stöda barnkulturverksamhet inom olika konstområden.
- Barnkulturverksamhet inom olika konstområden främjas.

Det kulturella informationsområdet

- Utvecklingen av det kulturella informationsområdet utgår från att kulturtjänster bör vara tillgängliga för alla medborgare oavsett region.
- Inom arbetet för att främja nationell innehållsproduktion genomförs regionalitet och främjas mångsidig kulturföretagsamhet som stöds med digitala tjänster.
- Det presenteras idéer för och genomförs kulturella projekt för informationsområdet i syfte att främja distansarbete.
- När verksamhet ordnas och utvecklas beaktas EU:s jämlikhetsprincip för minskning av regionala skillnader i utvecklingen och de nationella riktlinjer för regional utveckling som fastställts av statsrådet. Den nationella regionpolitiken och EU:s regionalpolitik bildar en helhet som stöder utvecklingen av de olika delarna av landet utgående från deras egna utgångspunkter.
- Det skapas förutsättningar för att informationsnäten skall kunna erbjuda lokalt och regionalt innehåll i fråga om den finländska kulturen - litteratur, musik, scenkonst, bildkonst, konstindustri, arkitektur, danskonst, kommunikation, film samt hela den föränderliga audiovisuella branschen.
- Regionala och lokala nätbaserade nyhetstjänster för kultur utvecklas så att det finns mångsidig och lättillgänglig information om konst- och

kulturpolitik, evenemang samt verksamhet och aktörer inom kulturbranschen.

som genomför regionpolitiken. Projekt inom konst- och kulturbranschen beaktas också i anslagsbehoven.

Kulturrelaterad företags- och serviceverksamhet

- Den statliga finansieringen och andra instansers finansiering av teknik och utveckling riktas allt mer till finansiering av innehållsproduktion, t.ex. AV-kulturella projekt. Vid sidan om de nya tekniska tillämpningar som följt av den digitala tekniken utvecklas innehåll som delvis eller helt producerats med den nya tekniken.
- Det väcks idéer om nya sätt att uppmärksamma och använda konstskapare för företagsverksamhet, eftersom konst och kultur är resurser i företagets omvärld.
- I form av samarbete mellan myndigheter och andra aktörer utvecklas för regionerna ett nätverk med företagskuvöser inom kulturbranschen, vilket tar fasta på att produktifiera och kommersialisera kreativ kompetens.
- Möjligheterna inom konst, konsthantverk, formgivning och arkitektur fogas till byggandet av en högklassig och estetiskt högtstående miljö som är fri från hinder.
- Arbetsgemenskaperna uppmuntras att använda konstens möjligheter och utnyttja konsttjänster för att förbättra de anställdas trivsel i arbetet och möjligheter att orka arbeta. Det är viktigt att arbetsmiljöerna planeras väl och utgående från människorna och att konst också används när arbetsplatserna inreds och förses med utrustning.
- Utvecklingen av kulturrelaterad företags- och serviceverksamhet stöds (bl.a. produktifiering och affärskompetens i anslutning till turism).
- I enlighet med principen "in från marginalerna" skall kultur ingå i olika regionala utvecklingsprogram och riksomfattande målprogram

IDROTT

Basservice inom motion och idrott

- Genom olika styrmedel främjas utvecklingen och bevarandet av en samhällsstruktur där naturen, vardagsmiljön och den byggda idrottsanläggningar tillsammans möjliggör regelbunden idrott och fysisk aktivitet i befolkningens dagliga livsmiljö.
- Genom olika styrmedel och samarbetsformer främjas byggandet och underhållet av ett regionalt heltäckande nätverk av simhallar.
- Riksomfattande mål för områdesanvändningen och samhällsplaneringen på riksnivå påverkas så att det tas hänsyn till behoven i fråga om förhållanden för motionsintresse och vardagsmotion (byggda idrottsanläggningar, leder för gång-, cykel- och mopedtrafik och naturförhållanden).
- I syfte att ordna ett ändamålsenligt utbud av motions- och idrottstjänster i regionen främjas samarbetet mellan den offentliga, den privata och den tredje sektorn.
- Det upprätthålls ett system för uppföljning av tillgången och jämlikheten i fråga om basservicen, vilket lämpar sig för jämförelse på riksnivå och regional nivå (landskapsnivå).

Regionens dragningskraft

- Regionens kompetens och resurser i fråga om idrott organiseras i syfte att effektivisera den regionala slagkraften när det gäller välbefinnande, motionsturism och naturområden för rekreation.

- Det utvecklas förutsättningar för utveckling av samarbetet i gränsregioner mellan aktörer på regional och lokal nivå.
- Regionala projekt för dragningskraft och åtgärder för genomförandet av dem identifieras och samordnas i landskapsöversikter och landskapsprogram.

Resurser inom regionförvaltningen

- Idrottstjänsterna definieras som tjänster med lokala, regionala och riksomfattande verkningar. Den regionala nivån tilldelas resurser för att ansvara för utvecklingen av lokala och regionala tjänster.
- De mål och resurser som de riksomfattande och regionala riktlinjerna för motion och idrott förutsätter samordnas i resultatavtal.

UNGDOMSARBETE

Länsstyrelserna är regionala statliga aktörer. Länsstyrelserna skall

- följa och bedöma hur den målinriktade basservicen inom ungdomsarbetet tillhandahålls i kommunerna
- stöda och ge konsultation när det gäller utveckling av strukturerna för kommunalt samarbete i syfte att bevara basservicen inom ungdomsarbetet och/eller bygga ut den så att den är tillgänglig för alla unga samt
- utnyttja det riksomfattande nätverket av ungdomscentraler regionalt.

Bättre levnadsförhållanden för de unga

- Länsstyrelserna följer och utvärderar utvecklingen i fråga om de ungas levnadsförhållanden utgående från det regionaliserade indikatorsystemet samt lägger fram nödvändiga utvecklingsförslag.
- Till stöd för ungdomsverksamheten i länen utvecklas nätverken av regionala ungdomsråd till sakkunninätverk som baserar sig på verksamhet i intranät.
- Utvecklingen av uppgiftsbeskrivningen för de kommunala ungdomsarbetarna i riktning mot ungdomspolitisk samordning främjas och stöds.
- Kommundirektörerna i små kommuner utbildas till ungdomspolitiska samordnare i sin kommun.

Stärkande av de ungas sociala ställning

- Nätverket av ungdomsverkstäder i kommunerna och de ekonomiska regionerna säkerställs med hjälp av stödpolitik.
- De ungas delaktighetsprojekt stöds genom konsultering, utbildning och samråd.
- Eftermiddagsverksamheten för skolelever stöds ur perspektivet för arbetet för stärkande av de ungas och barnens sociala ställning.
- Det riksomfattande nätverket av ungdomscentraler utnyttjas som metodologiska utvecklingscentrum samt som platser för olika former av aktivering och rehabilitering i syfte att stärka de ungas sociala ställning.
- Förebyggande missbruksarbete stöds med hjälp av regional utbildning.

De ungas uppväxt till aktiva medborgare

- Ungdomsorganisationernas distriktsorganisation och regionala organisation stöds i syfte att utveckla nya verksamhetssätt.
- Olika kommunala system för nätdemokrati stöds, t.ex. Barn- och ungdomsparlament, De ungas röst.
- Samarbetet mellan ungdomsväsendet och skolväsendet utvecklas inom demokratifostran för de unga.
- Åtgärdsprogrammet Avartti främjas.

Allmänna prioriteringar i de strategiska riktlinjerna

- Målinriktad basservice inom ungdomsarbetet säkerställs i hela landet.
- Verksamheten med ungdomsverkstäder permanentas och verksamhet med startverkstäder inleds.
- En totalreform av lagen om ungdomsarbete genomförs.
- Förebyggande missbruksarbete stärks.
- Eftermiddagsverksamhet för skolelever organiseras på ett övergripande sätt i samarbete med skolväsendet och medborgarorganisationerna.
- Delaktighetsprojekt för unga samt utvärdering och generalisering av projektresultaten stöds.
- Nya former för de ungas egen aktivitet och påverkan i samhället stöds.
- Demokratifostran för de unga samt instrument för nätdemokrati som stöder detta utvecklas.

Litteratur

- Barnkulturpolitiskt program, Undervisningsministeriets publikationer 2003:29
- Biblioteksförordning (1078/1988)
- Bibliotekslag (904/1998)
- Biblioteksstrategi 2010, Policy för tillgång till kunskap och kultur, Undervisningsministeriets publikationer 2003:8
- Culture, creativity, and economic development in a regional context, Council of Europe, Strasbourg 1987
- Design 2005! Statsrådets principbeslut om Finlands designpolitik 15.6.2000, Undervisningsministeriet, 2000
- Digimaan kartta -puheenvuoroja digitaaliseen tietohuoltoon, Opetusministeriö 2002
- Erytisyryhmien liikunnan kehittämisohjelma 2003-2005, Opetusministeriön julkaisuja 2003:12
- Euroopan unionin rakennerahastot kulttuuripolitiikan välineenä - Selvitys opetusministeriön rahoittamista kulttuurihankkeista, Opetusministeriön EU-rakennerahastot -julkaisu 3/2000
- Finlands arkitekturpolitik. Statsrådets arkitekturpolitiska program 17.12.1998, Undervisningsministeriet/Centralkommissionen för konst, 1999
- Idrottslag (1054/1998)
- Kolmas sektori Euroopan unionin kulttuurihankkeissa, Opetusministeriön EU-rakennerahastot -julkaisu 13/2002
- Konst är möjligheter - förslag till statsrådets konst- och konstnärspolitiska program, Kommissionen för det konst- och konstnärspolitiska programmet, TAO Undervisningsministeriet 2002
- Kulttuuri maakuntien vahvuutena, Selvitys maakuntien liitoista alueellisten kulttuurilinjausten määrittäjinä, Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja, Opetusministeriö 7/2002
- Kulttuuri tietoverkoissa - Selvitys kulttuuripalveluista ja niiden tarjoajista tietoverkoissa, Opetusministeriö, Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto, Kulttuurisen tietoyhteiskuntastrategian työpapereita 1/2002
- Kulttuuri tietoyhteiskunnassa Strategia 2010 ja toimintaohjelma Ehdotus, Kulttuuri-, liikunta-, ja nuorisopolitiikan osasto 2003, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:22
- Kulttuurin aika, Kulttuurin ja kulttuuripolitiikan merkityksestä yhteiskunnassa, Opetusministeriön julkaisuja 2003:13
- Kulttuurin työllistävyys ja sosioekonominen merkitys maaseutualueella - Kainuu case, Loppuraportti, Oulun yliopisto, Kajaanin kehittämiskeskus Aluekehitys, Kajaani 2001
- Kulttuuriprojekti -Euroopan unionin rakennerahastot, kulttuuri ja alueet, Opetusministeriön Eurorakennerahastot -julkaisu 7/2001
- Kulturarvet i informationssamhället: Strategiska mål och åtgärdsförslag, Undervisningsministeriets publikationer 2003:24 (Svensk resumé)
- Kunnallisen nuorisotyön arviointi. Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 18 & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 15. 2001.
- Lag om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (635/1998)
- Lag om organisering av konstens främjande (328/1967)
- Lag om ungdomsarbete (235/1995)
- Lasten ja nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisy koulutuksen alalla, Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:4
- Liikunnan kansalaistoiminta - muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 152.
- Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu (1994). Tieteellinen katsaus. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 90

- Liikuntapaikkapalvelut ja kansalaisten tasa-arvo.
Jyväskylän yliopiston Liikunnan
kehittämiskeskuksen julkaisu nro 1/2000
- Liikuntayksikön strategia 2001-2003.
Opetusministeriö, kulttuuri-, liikunta- ja
nuorisopolitiikan osaston julkaisuja nro 16/2001
- Luokki - Alueelliset osaamisverkostohankkeet -
Selvitys pienyritys- ja tuotantotoimintaa
kehittävästä rakennerahastohankkeista,
Opetusministeriön EU-rakennerahastot -julkaisu
14/2002
- Lääninhallituksen keskeiset arviot peruspalveluiden
tilasta 2001, Sisäasiainministeriö 2001
- Markanvändnings- och bygglag (132/1999)
- Museilag (729/1992)
- Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-
luvulle. Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisuja
25 & Nuorisotutkimusverkosto/
Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 29. 2002.
- OECD:s undersökning, befolkningsförändring/
prognoser för huvudstadsregionen: OECD
Territorial Reviews Helsinki, Finland, 2003
- Opetushallituksen toiminta- ja taloussuunnitelma
2004-2007, talousyksikkö, Opetusministeriön
julkaisuja 2003:6
- Opetusministeriön hallinnonalan keskeisiä haasteita
ja kehittämissuunnitelmia tulevalle hallituskaudelle,
Opetusministeriö 18.2.2003
- Opetusministeriön maahanmuuttopoliittiset linjaukset,
Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä
2003:7
- Opetusministeriön talousarvio 2003,
Asiakirjayhdistelmä vuoden 2003 talousarviosta,
valtiovarainministeriö 1/2003
- Opetusministeriön tulossuunnitelma 2003,
hallintoyksikkö, Opetusministeriön julkaisuja
2003:5
- Programmen för statsminister Anneli Jäätteenmäkis
och statsminister Matti Vanhanens regeringar
Regionutvecklingslag (602/2002) och förordning om
regionutveckling (1224/2002)
- Selvitys teattereiden valtionosuusjärjestelmän
toimivuudesta, Opetusministeriön
työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:13
- Selvitys teatteri- ja orkesterilain ulkopuolisten
teatteri- ja tanssiryhmien toiminnasta ja
taloudesta, Opetusministeriö, 2002
- Statistikcentralen, undersökning av tidsanvändningen
och kulturstatistik
- Statsrådets framtidsredogörelse till riksdagen,
Balanserad utveckling i Finland 2015, Statsrådets
kanslis publikationsserie 2001/7
- Statsrådets principbeslut om konst- och
konstnärspolitiken, Undervisningsministeriets
publikationer 2003:20
- Suomen aluekehittämissstrategia 2013,
Aluekehittämissstrategiatyöryhmän mietintö.
Sisäasiainministeriö 2003:10
- Suuri kansallinen liikuntatutkimus 2001-2002.
Aikuisliikunta. Suomen liikunnan ja urheilun
julkaisusarja 5/02.
- Suuri kansallinen liikuntatutkimus 2001-2002.
Lapset ja nuoret. Suomen liikunnan ja urheilun
julkaisusarja 4/02
- Syrjästä esiin, Puheenvuoro kulttuurista ja
kehityksestä Euroopassa, Eurooppa työryhmän
raportti Euroopan neuvostolle, Euroopan neuvosto
ja taiteen keskustoimikunnan tutkimus- ja
tiedotusyksikkö, 1998
- Taiteen mahdollisuuksista enemmän, Taide- ja
taiteilijapoliittisen ohjelmaehdotuksen
oheisjulkaisu, Opetusministeriö 2002
- Teater- och orkesterlag (730/1992)
- Tehtävien delegointi- ja alueellistamismahdollisuudet
sekä ydintoiminnan kehittäminen
opetusministeriössä, Opetusministeriön
työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:23
- Undervisningsministeriets strategi 2015,
Undervisningsministeriets publikationer 2003:11
- Undervisningsministeriets strategi för regional
utveckling åren 2003-2013,
Undervisningsministeriet 2002
- Valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutusten arviointi
liikunnan alueella. Liikuntapaikkarakentaminen ja
liikunnan kansalaistoiminta. Arviointiraportti,
Valtion liikuntaneuvosto, 5.5.2003.

Opetusministeriön julkaisuja -sarjassa vuonna 2004 ilmestyneet

- 1 Tulossuunnitelma 2004
- 2 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2005–2008
- 3 An International Evaluation of the Finnish System of Arts Councils
- 4 Luovuuskertomus – Ehdotus hallitusohjelmassa tarkoitetun luovuusstrategian tekemisen luonteesta, lähtökohdista ja toteuttamisen tavoista
- 5 Kirjastopalvelut kaikilla mausteilla – palvelutuotannon tila, tarpeet ja tulevaisuuden linjauksia
- 6 Koulutus ja tutkimus vuosina 2003–2008; Kehittämissuunnitelma
- 7 Utbildning och forskning 2003–2008: Utvecklingsplan
- 9 EU:n Nuoriso-ohjelman vaikuttavuus
- 10 Perustietoja ammattikorkeakouluista
- 11 Regional strategy for education and research up to 2013
- 12 Koulutuksen ja tutkimuksen tietoyhteiskunta-ohjelma 2004–2006
- 15 Opetusministeriön verkkopalvelu- ja verkkotoimintastrategia 2010
- 16 International Evaluation of the Academy of Finland
- 17 Koulutus, tutkimus ja työllisyys
Valtion tiede- ja teknologianeuvostolle laadittu seurantaraportti
- 18 Yrittäjyyskasvatuksen linjaukset ja toimenpideohjelma
- 19 Valinnasta työelämään; Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen opiskelijavalinnan tarkastelua

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Bokförsäljning:

Universitetstryckeriet

PB 4 (Berggatan 3)

00014 Helsingfors universitet

tfn (09) 7010 2369

fax (09) 7010 2374

books@yopaino.helsinki.fi

www.yliopistopaino.helsinki.fi

ISBN 952-442-773-7(hft.)

ISBN 952-442-774-5 (PDF)

ISSN 1458-8110